

T.C.
KAMU DENETÇİLİĞİ KURUMU
(OMBUDSMANLIK)

JİMARA GİLÎKİRİN : 2016/737

MÊJÛYA QERAR : 14/07/2016

QERARA RED

GİLÎKER

:1)

2)

CÎGİRE GİLÎKER

: -

ÎDAREYA HAT GİLÎ KİRİN

:1) Walîtya Şirnêx

2) Wezaretê kare Hundirîn (Resen)

MÎJARA GİLÎ

: Bajarê Şirnêx navçeya Cizîr ji 14/12/2015 an ve ye derketina kuçeyan qedexe hat kirin, di 23/01/2016 an de tê îdîa kirin li Taxa ...ye hêzên dewletê êrîş kirin bi çekan gula reşandin û gelek hemwelat birîndar bûn, di vê pêvajoyê de gelek kes revîyan ketin kuçeya ... No:... di bodrûma avahiye de asê man. Birîndar sewqa wan a nexweşxaneyan çênebûn; di ve pêvajoyê de, herî dawî di 30/01/2016 an de ji wan agahî hat sitendin, ji lew re ji birîndaran agahî nehat stendin. Ev mijara gilî kirin lêkolîn bê kirin, îxlala mafê jiyanan hebin û berpîrsên karên xwe îxlal kiribin bîna tespît kirin, ji bo îxlal bîna rakirin, tedbîrên pêwîst bîna sitendin bi vê daxwazê serî lê dan ji saziya me re hat kirin.

MÊJÛYA SERÎLÊDANA GİLÎ

:16/2/2016

I. ISÛL

A. Pêvajoya Serîlêdana Gilî

1. Serî lê danên gilî, di 25/01/2016 an de bi rêya faksê gihîşt Saziya me, di heman zemanî de ev daxwazname bi jimara 936 an derbasî bin qeydê bû di 16/02/2016 an de bi rêya fermî ya poste ye hat şandin û bi jimara 1836 an hat tomarkirin ji bo forma gilîkirine ev form hatiye dagirtin.

2. Ji bo ji serî lê danên gilî re qerar derkevin di 14/6/2012 an de bi jimara 6328 an li gor qanûna Kamu Denetçiliği Kurumu medaya 8 an fikra duyemîn û di 28/3/2013 an bi jimara 28601 an di rojnameya fermî de hat weşandin Kamu Denetçiliği Kurumu li gor esasên qanûna madeya 41 an fikra (a) ye û li gor Îmza Yetkileri Yönergesi madeya 7 an fikra (e) ye, lêkolîn û hûrnihartin hat destpêkirin, gilî bi jimara 2016/737 an bi peşniyariya “RED” ji Serok Kontrolkerê Hemû ye re hat pêşkeş kirin.

B. Pêvajoya Pêşlêkolîn

3. “Prensibên Parîsê Peşveçûna Mafê Mirovan û parastina statu saziyên neteweyî erk û desthilatiya wan li dar dixê beşa pêşî madeya 3 an jimara 6328 an (r.20 bnr.) Kamu Denetçiliği Kurumu bi sernavê “Erkê Saziye”, madeya 5 an (r.25.1 bnr.) “Usûla serî lê dan”, madeya 17 an (r.25.2 bnr.) Esasên Rêvebirin Talimatname yên Kamu Denetçiliği Kurumu bi sernavê “Mafên Gilî kirin” madeya 7 an (r.27.1 bnr) li gor hikmên:

Serî lê danên gilî kirinan de bê îdfîa kirin îxlal kirina mafan hene “bingeh mafê jiyane û azadî”, “mafê mirovan” û “mijarên giştî di der mafê hemû yê de” li gorî Prensibên Parîsê Ombudsmanlık Kurumları “Bi mebesta pêşveçûn û parastina mafên mirovan di der heqê mijaran de agahî distîne, qanûnên di mewzûatê de û tatbîq kirina qanûnan li gorî normên mafê mirovan ên navnetewî ne, hewl dan dide dokuman wekî mekanîzmayên navnetewî ahengdar bin, xeletîkî hebe tedbîran distîne, bi armanca guhartin çêbibin peşniyaran dikare bide” Kamu Denetçiliği Kurumu “Serî lê danên ferdî” distîne, li ser serî lê danan de lêkolîn û lêpîrsîn dide destpêkirin, îdfîaya îxlal kirina mafan hebe li gor agahî û dokumanan li gor grîngî û lezîti lekolîn dide destpêkirin. Erkê Saziye serîlêdanên îxlal kirina mafan distîne di heman zemanî de di dozê de rêyên serî lê danan xelas jî bubin gumana îxlal kirin hebe bi armanca zirarên mezin çêbûnê dîsa lêkolîn û lêpîrsînan dide destpê kirin.

4. Esasên Rêvebirin û Talimatname yên Kamu Denetçiliği Kurumu di madeya 22 an di fikra çaran (r.27.2 bnr.);

Tê qal kirin, di der heqê mijarên gilî kirinan de lêkolîn û lêpîrsîn dide destpê kirin, li cihê bûyer derbas bûye lêkolîn û lêpîrsîn mumkûn be diçe cihê bûyer pêk hatiye, çûndina cihê bûyerê ne mumkûn be naçê cihê bûyerê. Mijara giştî îdfîaya îxlal kirina mafên mirovan di pêvajoya derketina kuçeyan qedexê kirin de pêk hatiye. Ji layê kesên serî lê dan dikin dokuman, dosye û agahiyên şênber nehatine pêşkeş kirin, li herêma derketina kuçeyan qedexê kirin pêk hat hejî gelemşê berdewam dikin, li taxên tevlihevî hene sazûmanên dewletê jî di rewşê nexweş de ne di ve pêvajoya germ de çûndina herêmê û terefan gohdar kirin negengaz e, çûndina cihê bûyerê hat nixandîn, ji ber van sedemên jorîn çûndina cihê bûyerê pêk nehat.

5. Serî lê danên gilî kirin bi jimara 2016/340 û 2016/737 an hatin kirin, ev dû serî lê dan mijarên wan yekin, ji ber heman sedeman serîlêdan hatine kirin. Ev serî lê dan mijarên wan yekin, ji ber heman sedeman serî lê dan hatine kirin. Biryarek li ser dozê bê dayîn wê bandor li ser bûyerek din jî bike. Ji ber van sedeman dosye bi jimara 2016/340 an hatiye girtin du dosya bi jimara 2016/737 an bûn yek dosya. Qerar hat dayîn lêkolîn û lêpîrsîn li ser vê dosya ye bûn kirin. Ev biryar li gor madeya 22 an benda sêyem hat dayîn. Pêşlêkolîn û lêkolînên di wexta xwe de hatine kirin, di dosyayan de kemasîkî tuneye hat tespît kirin. Li pêşiya lêkolîn û lêpîrsînan astengekî tuneye hat tespît kirin.

II. BÛYER Û DÛYARDE

A. Di der mafê Mijarê de Îdîa û Daxuyaniyên Gilferan

Li gor şiklê îfadeya daxwaznameya serîlêdan:

6. Sorokê Komeleya .... di 25/1/2016 an de di serîlêdanê de bi kurtî aniye zimên, Li bajarê Şirnêx navçeya Cizîr ji 14/12/2015 an ve ye derketina kuçeyan qedexe kirin berdewan dikir; di vê pêvejoya qedexe kirin de sîleh têqandin çêbûn ji layê hêzên dewletê ve 66 hemwelat jiyana xwe ji dest dan, gelek elamet hene hêzên dewletê bûn sedêma mirinan, Li navçeya Cizîrê ji ber derketina kuçeyan qedexe kirin de birîndaran ranekirin nexweşxaneyan, ev nexweş ji mirinê re hatin terk kirin, ji ber vî li ser navên van nexweşan parêzerên wan serî li Dadgehiya Mafên Mirovan ye Ewropayê dan û ji layê dadgehî daxwaza tedbîr hat kirin, lê belê Komara Tîrkiye biryara tedbîr pêk nanîn tînin zimên; **di 23/1/2016 an de 28 heb birîndar ji ber teqînan reviyên kuçeyan xwe avêtin avahiya "... sokak No: ..." e ketin bodrûma avahiye, di bodrûmê de asê man, leviya xelas kirine sekinîn; hêzên dewleta Tirk dev ji bombe barandin nedan û nehiştin ambulans herin jihê birîndar lê ne ku birîndaran xelas bikin;** xelqê sîvîl birîndar bûn ranekirin nexweşxaneyan tu îzah kirina vî tiştî çênabe, ku ev 28 kesên di bin xanî de di bodrûmê de dorgirtî û asê man gumanbarbin (sûcdar bin) jî di hêla qanûnan de pêwîste wan bi sax û silameti bigrin wan bibin nexweşxaneyan li nexweşxaneyan bîndar kirin di pey re wan radestê dadgehan bikin; li vê derê raste rast dewlet bûye sedem birîndarên di bin xanî de di bodrûmê de asê mane bimirin. Em rastî vî tiştê tînin ku hin hêzên dewleta Tirk bûne sedêma mirina van 28 kesan, **îdîa û gilî kirin li ser vî mijarê ye, cihê bûyerê ambulans nehatine şandin, destur nedane ku ambulans herin, ji bo birîndar bîndar xelaskirin, ji Saziya me re serîlêdan hat kirin; daxwaz dikin, ji bû xelas kirina birîndaran peywirdarên dewletê yê karên xwe rast nekiribin bûbin sedêma mirinan bîndar tespît kirin û îkaz kirin.**

7. Ji serîlêdana di 16/2/2016 an bi kurtasî, li wilayeta Şirnêx navçeya Cizîr di navbera 11/02/2016 û 14/12/2015 an de derketina kuçeyan qedexe hat îlan kirin, **di 23/1/2016 an de arbedekî çêbû gelek sîvîl birîndar bûn di nav van de birîndaran de zarok jî hebûn, 31 sîvîl reviyên Taxa ... avahiya "... Sokak No: ..." ji bo canê xwe xelas bikin.** Lêviya ambulansan man lê belê polîsen dewletê goh nedan talimatên ji Wezareta Kare Hundirîn û nehiştin ambulans derbas bibin û van kesên di bin xanî de asê man 24 ên wan nay zanîn çî li wan hat; navê wan : M.Y., D.A., A.F.K., M.V., T.Ç., R.E., İ.B., S.P., F.K.N, R.A., F.D., S.Ş., B.D., R.İ., M.D., K.Y., O.G., İ.G., F.Y., F.S., M.A., S.U., H.A. û G.Ü. ne; bi van kesan re herî dawî têkilî di 30/1/2016 an saet di 12.31 hat kirin, ku wê demê di bin xanî de bûne; di heqê mijarê de parlementer jî bi wan re têkilî danîn pey re parlementer têkilî bi Wezareta kare Hundirîn re danîn, lê tu netîce nehat sitandin, ev rewş, rewşeka xerabe **“Mafê Jiyanê”, “Mafê Tendûrîsiyê”, “Mafê Parastinê û Azadîbûnê” mafên bingehî hatin îxlal kirin bi vî îdîa û gilî serîlêdan hat kirin.** Tê daxwaz kirin di derbare aqûbeta van 24 kesan de lêpîrsîn û lêkolîn bîndar kirin, kesên bûne sedem ji mirina 24 kesan re bîndar tespît kirin; îxlal kirina mafan ji holê bê rakirin ji ber vî sedemê ji Saziya me re serî lê dan hat kirin.

B. Di der bare Gilî de Daxuyaniya Îdare

8. Li ser daxwaza me îdîaya gilî de, Walîtiya Şirnêx agahî-dokumanan, di .../2016 an de bi jimara ..... an bi kurtî qal kir;

8.1. Bi mebesta ji layê endamên rêxistinên teror PKK/KCK xendekên hatin vekirin bên girtin, berbest bên rakirin, dafên bi bombe hatine çêkirin bên îmhaya kirin, ÖS/YDG-H (Parastina Xweserî / Hêzên Ciwanên Şoresgerên Gel) ji bo bên binçevkirin û bên bêbandor kirin derketina kuçeyan qedexe hat kirin ji layê Walîtiya Şîrnêx li Navçeya Cizîr di navbera 14/12/2015 - 02/03/2016 an de, (derketina kuçeyan qedexe kirin hemû roj berdewam dike) û piştî 02/03/2016 an di navbera saet 19:30-05:00 derketina kuçeyan qedexe kirin hat tatbîq kirin;

8.2. Parleментар F.S di der heqê kesên navên wan di serîlêdanên gilî de derbas dibin got: Di 23/01/2016 an li 112 an geriyane anîne zimên li kuçeya ... di bin xanîkî de birîndar hene. (li CD-1/ tomara deng bnr). Î.B. jî di 30/01/2016 an de li 112 an geriyaye û gotiye li Taxa ... kuçeya ... birîndar hene û ji bo birîndaran daxwaza ambulansê kir; (li CD-1/ tomara deng bnr.)

8.3. Di tomara dengên İlçe Emniyet Müdürlüğü de, di 30/1/2016 an de serwîsa tendurisî 112 an li xeta 155 an geriya, personelê Serwîsa tendurisî 112 an got li Taxa ... li cadheya ... li pişt petrola ... birîndar hene. 112 ji polîsan re agahî daye, kesê li 112 an geriya navê wî Î.B ye. 155 an ji 112 an pirsan pirsîye, kesê li 112 an geriya jimara telefon a wî derket, li kîjan herêmê li 112 an geriya, jimara Î.B di sîstemê de hat dîtîn? Ji 112 an bersiv, SİM a telefona xwe derxistiye û geriyaye ji ber vî nehatiye tespît kirin ji kîjan taxê li wan hatiye gerîn. Di heman zemanî de hatiye qal kirin, kesê ku navê wî Î.B ye nizanîbiye ew li kîjan taxê ye, gotiye tevî wî 16 kes birîndar in 7 ên wan rewşa wan nebaş e û 6 kesên din jî baş in di bin avahîkî de asê mane, Î.B daxwaza derketina derve kiriye.

8.4. Î.B di nav rojê de bi serwîsa 112 an re û bi parleментар F.S re jî bi rêya telefonê têkilî daniye, cihê ku lê birîndar hene tê îdîa kirin li wê derê arbedekî germ berdewam dikir di navbera hêzên dewletê û di navbera endamên rêxistanên teroran de. Ji Î.B re hatiye gotin ambulansên 112 an li adresa dibeje sekinandîne, ew destên xwe bidin pişt çema sîtiyên xwe û derkevin devreye xanî wê parastina wan bên kirin, di navbera xebatkarên tendurisî û polîsan de gelek têqilî çêbûne, wek netîce ji layê 112 û 155 an li herême jihên bi parastin hatin tespît kirin, li cihên bi parastin ambulans bên sekinandin hatiye biryar dayîn, ambulans gelek caran çûn cihên bi parastin û li cihên bi parastin man anons kirin birîndar hebin derkevin ambulans leviya wan in (li CD-1/tomara deng bnr.);

8.5 Li herêmê endamên rêxistinên teror xendekan, dafan û berbestan çekiribûn, erebeyên hêzên ewleyî gava nezikê adresa tê qal kirin birîndar hene rêxistinên teroran sîleh di têqandin, personelên 112 an parastina wan hat fikirandin, li herêmê bi tenê çend taxên bi parastin hebûn ambulans herin. Cihê hatiye destnîşan kirin gelek nezikî wê derê ambulans hatin sekinandin lê belê qet birîndarekî nehat cihên ambulansan.

8.6 Îdîa tê qal kirin li herêmê birîndar hene, di 30/01/2016 an de li derdore saet 13:37 an de operasyon çêbûn. Li Taxa ... ye endamên rêxistina teror çalekiya çêkirin... Li gor xarîtaya leşkerîye, endamên rêxistinên teroran xaniye (... No: ...),...şewitandîne û reviyân;

8.7 Di serîlêdana gilî de adresa tê qal kirin (... Mahallesi ... Sokak No: ...) di vî avahiye de di 12/02/2016 an de hêzên parastine li bodrûme lêkolîn kirin, wek encam ev tişt li wê re hatin bidesxistin:

8.7.1 Gihîştine 26 heb cesedên endamên rêxistina teroran, piştî otopsiye termên wan radestê nazên wan hatin kirin; di heman demî de,

8.7.2 1 heb ... telsizekî,

8.7.3 1 heb ... telefonekî,

8.7.4 4 heb pîlên ...

8.7.5 1 heb bi navê “ ... ” ..... tivingeka nêçîre,

8.7.6 1 heb bi navê “ ... ” ... tivingeka nêçîre,

- 8.7.7 1 heb bi navê “ ... ” .... tivingeka nêçîre,
- 8.7.8 1 heb Keleşkof markaya ... jimara wî nehatiye tespîtîkirin, bi keleşkofê ve 1 heb şarjor 27 heb gule û hebek gule jî di devê tivingê de leviya beridane,
- 8.7.9 1 heb êlegê kamufilajê leşkerî,
- 8.7.10 2 heb bombayên desta (ji gel ekiba pişpor hat îmha kirin),
- 8.7.11 2 heb Keleşkof markeya ... û 60 heb fişeng di devê şarjor de;
- 8.8 Di 10/02/2016 û 17/02/2016 an de li du adresa lêgerîn hat kirin, cihek endamên rêxistinên teror lê bûn, muhîmmatên wek hev hatin bi dest xistin (Keleşkofek, , demaçekî ... , êlegên leşkerî ji bo êrîşê, komputer, çente.. hatin destgirtin.)
- 8.9 Di serîlêdana gilî kirin de yê di nasname de navên wan derbas dibin M.Y., D.A., A.F.K., T.Ç., R.E., İ.B., F.K., R.A., S.Ş., B.D., R.İ., M.D., K.Y. û İ.G. li ... Mahallesi ... No: ... mirî hatin qefaltin. Ev kes endamên rêxistinên teror bûn. Xebata tespît kirina endamên rêxistinên teroran li herêmê berdewam dike;
- 8.10 Di serîlêdana gilî de M.Y., F.Y., S.U., R.A., M.D. û li heman adres a (... Mah. ... No: ...) M.A., M.E., A.Y., A.Z., İ.K., F.Ö., M.T., A.Y. û S.I. ji bo 14 kesên bi jimara 2016/1652 an ji Anayasa Mahkemesi re û bi jimara 5317/16 an ji Dadgehiya mafên mirovan ye Ewropayê re serî lê dan kirin, ji layê dadgehiyên têkildar serî lê danên wan nehatin qebûl kirin.
- 8.11 Di serîlêdana gilî de bi navê F.K. û bi wî re V.Ç û F.B hat qal kirin da ew li adresa ... mah. ... No: ... bûn ji layê Anayasa Mahkemesi ve bi jimara 2016/2602 an serî lê dana ferdî hat kirin daxwaza wan a bergirî nehat qebûl kirin.
- 8.12 Di 14/02/2015 an de herekat hatin destpêkirin, di vê pêvajoye de çalekiyên terorîstan destpêkirin, di arbedeyan de ji 07/03/2016 an ve **42 hêzên dewletê pakrewan bûn, sîvîl hiç nemirin û birîndar nebûn;**

Di der barê mijara tê qal kirin û kesên navên wan di mijarê de derbas dibin ji layê Haber Merkezi Görevlileri ve 7 heb girtename, ji layê serwîsa 112 an 6 heb girtename û parlementer F.S û 112 an de ji çend heb **tomarên dengên wan gihîştin Saziya me.**

- 9 Di 12/4/2016 an de bi jimara .... û ..... an, di der barê serî lê dana gilî de me ji Anayasa Mahkemesi Başkanlığı û ji Adalet Bakanlığı re hat pirsîn serî lê danên ferdî hene, ji Anayasa Mahkemesi û ji Dadgehiya Mafên Mirovan ye Ewropayê jî hat pirsîn serî lê danên ferdî hene; di derketina kuçeyan qedexa kirin de. Çend car serî lê danên ferdî yê tedbîr çêbûne; ji van serî lê danan çendên wan biryara tedbîr hat pejirandin û biryarên tedbîran tînin tedbîr kirin.

9.1 **Bersiv nivsa Anayasa Mahkemesi Başkanlığı di 13/4/2016 an de bi jimara 2016/..... an hat lêkolîn kirin:** Ji gilîkeran serokê komeleya ..... wî di 29/1/2016 an de bi jimara 2016/1901; û di 17/04/2015 de bi jimara 2015/6540 an û di 15/04/2013 an de û bi jimara 2013/2497 an, ... di 15/12/2015 an de bi jimara 2015/19545 an; di 02/03/2015 an de bi jimara 2015/3794 an û di 04/02/2014 an de bi jimara 2014/1474 an, formên serîlêdana **hatin lêkolîn kirin di der barê daxwaza mijara tê gilî kirin de tu xisûsek şênber nehatiye tespîtîkirin.** Ji bilî vê di nivîsê de hatiye qal kirin 16 heb serî lê danên ferdî çêbûne, lê tu dosyekî de daxwaza biryara bergirî stendin nehatiye qebûl kirin.

9.2 **Bersiv nivsa Adalet Bakanlığı di 14/4/2016 an de,** serî lê danên ji Dadgehiya Mefê Mirovan ye Ewropayê re hatin kirin bê lêkolîn kirin, 32 serî lê danên daxwaza tedbîr hene 26 ên wan nehatine qebûl kirin, 5 ên wan hatin qebûl kirin (4 ên wan mirin in [H.P., M.T., S.A., C.K.] 1 e wî [H.Ö.] ji ber sewqa nexweşxane), (1 e wî A.P û .....komela..) de biryar nehatine dayîn, hatiye tespît kirin.

C. Bûyer

10. Di Gelawej 2015 an pê ve çalekiyên teroran de, bi taybetî çalekiyên rêxistina PKK zêde bûn, di nav meha Tîrmehê de di cûr be cur li herêma Rojhilat û li Rojhilata Navîna Anatolia li hin welayet û navçeyan xweserî hat îlan kirin¹, di nav bera hêzên dewleta Tirk û rêgistinên teror de gelemşe, şer pêk hatin¹, di vê pêvajoye de endamên rêgistinên teror hatin kuştin, piştî 15 e Gelawej ji layê fermanbaran ve derketina kuçeyan qedexe hat kirin, ev biryar ji bû parastina wilayet, navçe û can û malê hemwelatan hat dayîn.

11. Mijara gilî, **Walîtiya Şirnêx** ji 14/12/2015 an ve derketina kuçeyan qedexe îlan kir, bangewaziya Qeymekamiya Cizîrê di der bare derketina kuçeyan qedexe kirin de:

‘Derketina kuçeyan qedexe hat îlan kirin, ev biryar li gor qanûn a Îl Îdare Kanunu jimara 5442 an fîkra 11/C saet ji 23:00 an pê ve hat îlan kirin. Ev biryar ji bo parastina bajar û can û malê hemwelatan hat dayîn. Li navçeyê rêxistinên teror li gelek herêman çelikan, dafan û berbestan çekirin di van dafan de bûjenên teqinê jî hatin dîtîn, ji bo parastina can û malê hemwelatan ji bo ewleyiya dem û dezgê û saziyên dewletê bê avakirin derketina kuçeyan qedexe hat îlan kirin.

Rêxistinên parçeker teror li navçeyan xendekan, çelikan, dafan û berbestan çekirin di van dafan de bûjenên teqinê ji hene, parastina azadiya can û malê hemwelatan di bin xeterî de ye. Hemwelatên me nikarin jiyana xwe ya rojane bijîn, ji bo bikaribin jiyana xwe ya rojane bijîn, bikaribin xizmetên tendurisî û perwerde bistînin ev biryar hat dayîn, diyare gelê me ji ber rêxistinên parçeker teror di bin zixt û zorê de ne.

Li navçeya me ji bo mefên bingehî û azadiya hemwelatan bê parastin, aramiya civakê û sazûmanan bîn parastin, ev biryar hat dayîn û wê hemû ziyana hemwelatên me be pêşwazîkirin. ’

12. Li Wilayeta Şirnêx navçeya Cizîr di navbera 14/12/2015 - 02/03/2016 an de derketina kuçeyan qedexe hat kirin, ev qedexe hemû roj dewam kir. Gilîkeran di 25 e Ocax e de û di 16 e Sibat e de vî şewaziye gilî kirin: Di 23/01/2016 an de di nav şehr de şerek tund pêk hat, gelek kes reviyar ... Mahallesi ... No: ... binê avahîkî û di bodrûmê de asê man leviya ambulansan sekinin, lê belê hêzên dewleta Tirk destûr nedan ambulans derbas bibin û nexweşan bibin nexexşaneyan (r.7 bnr.) di 30/1/2016 an de saet di 12:31 an pê ve têqilîyên wan qut bûn. Bingehî mafê jiyane, mafê tendurisî, mafê parastinê hat piştgokirin û birîndar di bodrûmê de asê mane di pey re ji layê hêzên dewleta Tirk hatin qetil kirin ji ber vê îdîa ye, gilî hat kirin.

13. Walîtiya Şirnêx di internet sîteya xwe ya fermî de di 27/1/2016 û 30/1/2016 an de li ser îdîayan bangewazî weşand.

13.1. Bangewaziya Walîtiyê di 27/01/2016 an de:

“Li bajare Şirnêx li navçeya Cizîr serwîsa 112 an di hêla tendurisiye de karên xwe bêkêmasî dimeşîne. Dema li serwîsa 112 an be gerîn, personelên serwîsa 112 an di heman demê de bersiv dinin û di vê çerçove de pêdivî çibin tînin cîh.

Di hin çapemeniya de derbas dibe 30 hep birîndar di bin avahîkî de man gelekên wan birîndar bûn û daxwaza ambulansan kirin û ambulans neçûn, ev ne agahîkî rast e, ev agahî ji rastiye dûr e.

Li ser mijare:

---

¹ Di vê pêvajoye de wilayet û navçeyên xweserî/xwe-brêvebirin îlan kirine ev in: bajarê Şirnêx, navçeyên wî Slopi û Cizîr, Merdîn û navçeya wîya Nisêbin, Êlih, Heqarî, navçeya wî Gever, Muş navçeya wî Varto û Bulanik, Wan û navçeya wî Edremît û Îpekyolu, Amed navçeyên wî Sur, Farqîn û Licê, Agirî û navçeya wî Doğubeyazıt, Bedlîs navçeya wî Hîzan û Stenbol navçeyên wî Gülsuyu û taxa Gazî.

*Rêxistinên teroran li navçeyê çelikan, dafan û berbestan çekiribûn di van dafan de bûjenên teqinê ji hebûn, li gelek taxan rê girtî bûn, ji ber parastina personelên tendurisî ambulans negihîştin cihê buyer, **ji ber van sedêman ambulans xwe gihandine cihê nezîktire cihê bûyerê, bang kirine birîndar hebin wan weynin cihên bi parastin, hemû hewl danan bi cih anîn lê belê ji yên geriyane an birîndaran bersivek erînê nehat stendin.***

Bangewazî ji raya giştî re rêz û hurmet.''

13.2. Walîtî di 30/01/2016 an de bangwazî kir:

“Li navçeya me ya Şîrnêx serwîsên tendurisî ji bo hemwelatên me serwîsên wek 112 an karên xwe bêkêmasî dimeşînin. Rêxistinên teroran li navçeyê çelikan, dafan û berbestan çekirin di van dafan de bûjenên teqinê ji hebûn, li gelek taxan rê girtî bûn, personelên me yên tendurisî bi hewl danek baş karên xwe kirin.

Rêxistinên teroran li navçeyê çelikan, dafan û berbestan çekiribûn di van dafan de bûjenên teqinê ji hebûn, li gelek taxan rê girtî bûn, ji ber parastina personelên tendurisî ambulans negihîştine cihê buyerê, ji ber van sedêman ambulans xwe gihandine cihê nezîktire cihê bûyerê, bang kirine birîndar hebin wan weynin cihên bi parastin, hemû hewl danan bi cih anîne lê belê ji yên geriyane an birîndaran bersivek erînê nehatiye stendin.

*Tê qal kirin di bodrûmekî de birîndar hebûn, kesên li 112 an geriyane li gor daxwaza **cihek nezîkê wê derê 10 heb ambulansên nexweşxaneyên Cizîr û 2 hep wasîteyên Şaredariya Şîrnêx jî hatin şandin. Li nezîkê jîhê tê qalkirin ambulans sekinîne û bang kirine, nexweş hebin wan bibin nexweşxaneyan bi saeta sekinîne lê belê kesek nehatiye.***

Di der heqê mijarê de gelek hewl dan hatin kirin lê belê ji birîndaran tu bersivek erînê nehat stendin.

Bangewazî ji raya giştî re rêz û hurmet.''

14. Di der mafê mijara kesên navên wan di giliya serî lê dane de derbas dibin ..... Parlementer F.S. tîne zimên, ji bo kesên di bodrûma avahiya ... Mah. ... No: ... de mane daxwaz dike li tomara dengên di navbera Î.B û serwîsa 112 an de derbas bûye bê nihertin û di heman demî de, tomara dengên di navbera 155 û 112 an de derbas bûne. Parlementer F.S daxwaz dike ev deng bèn lêkolîn kirin. Tomara dengên hatin lêkolîn kirin û **encam** bi kurtasî:

14.1. Di tomara dengên de di 23/1/2016 an de, şerek germ di navbera rêxistinên teror û di hêzên dewleta Tirk de derbas dibe. Ji layê F. S ve hatiye zimên kesên birîndar li 112 an geriyane adresa rast nehatiye dayîn gava geriyane gotine li Taxa ... Kuçaya ... di navbera 12 û 15 de birîndar hene ji layê 112 an jî ji wan re hatiye gotin li hemberî Abdulceliloğlu Petrolê win dikarin birîndaran weynin û S. agahî dayê ew dikarin birîndaran weynin, ji S teyit hatiye stendin. 3 ambulans çûne beralî cihê bûyerê ve, polîsan ji ambulansa re gotine: Ambulansên we bêzîrx in, di rêyan de parçeyên şerapnelan hene, divêt bê sehkirin parastiana cihê win herin heye, û serwîsan 112 an li mesûlê xwe(bijîşk) geriyane, bijîşke nobedar ji wan re gotiye parastina rêyan tinebin neçin; ji bo birîndaran weynin cihê bi parastin ambulansan paşve kişandine tê fehm kirin.

14.2. Di tomara dengên 24/1/2016 an de, di navbera endamên rêxistinên teror û hêzên dewletê de têkoşînek germ pêk dihat; ji 112 an li Parlementer F.S geriyane, di der heqê birîndaran de jê agahî hatiye sitendin: 27 heb birîndar hene 3 kes mirine û birîndarbûna M.Y girane; lê belê adresa rast birîndar lêne nehatiye diyarkirin. Personelên serwîsa 112 an ji F.S telefona kesên di bodrûma avahiye de mane hatiye xestin, F.S jî telefona 3 kesan daye 112 an. Ji 112 an li M.Y hatiye gerîn

û jê re gotine: Nezikî otogarê ambulansê wezaretê Tendurisî û ambulansê Şaredariya Şirnêx leviya wan sekinandîne.

Serwîsa 112 an ji M.Y van agahiyan stendiye: 9-10 kes birîndariya wan giran in, 10-20 kes birîndarin lê birîndariyên wan ne giran in, karin li ser xwe birê de herin.

M.Y ji 112 an pirsîye wê ambulans werin ciye bûyere? Ji 112 an hatiye bersiv dayîn: Ambulans karin werin pişt Abdulceliloğlu Petrolü, leviya destûra polîsa ne werin nezîktirê cihê bûyerê, M.Y jî acis bûye “gotiye carek din li min negerin”. Tê fehm kirin ambulansan li cihê bi parastin dane sekinandin.

14.3. Di tomara dengên 25/1/2016 an de derbas dibe ku, di navbera endamên rêxistinên teror û hêzên dewleta Tirk de têkoşînek germ pêk dihat; ji layê 155 an li 112 an hat gerîn, ji serwîsê re telîmatan dan. Li cahdeya Nusêbîn rêxistinên PKK e gula berî wesaîta didin, têkoşînek germ dewam dike ji bo parastina canê personelên 112 an bila serwîsa tendurisî neyn cadeya Nisêbîn wê baş be ji ber di rê de îxtimal hene daf jî hebin, ji axaftina di navbera wan de derbas bûne ev agahî tên fehm kirin.

14.4. Di tomara dengên 26/1/2016 an de, parlementer F.S ji 112 an re 3 hep telefon numareyan daye, ji layê tendurisî li her sê telefon numareyan hatiye gerîng: Yek telefon girtî bûye, du jimarên din jî lêgerîn pêk hatiye lê belê bersiv nehatiye sitandin. Ji bo agahî bistînin 112 an dîsa li parlementer F.S gariya ye, F.S gotiye 2 heb birîndarên giran hene. Serwîs jî gotiye em karibin bi birîndaran re têqilî deynin, li ser telefonê em dikarin arîkariya wan bikin, Lê belê F.S di der heqê mijare de gotiye birîndar di bin xanîkî de ne di destê wan de tu tiştêk tibî tune; F.S: em bi mesulên hikumete re di nav têkilî de ne lê bersivêk nedane me, bersivêk dan me, em e bi we re bikevin têkilî, ji tomara dengên ji axaftina di navbera wan de derbas bûne ev agahî tên fehm kirin.

14.5. Lêkolîn li ser tomara deng û girtenameyên di 27-29/1/2016 an de, di der barê birîndaran de bi parlementer F.S re axaftin pêk hatiye, li herê mê şerek germ berdewam dikir; di 29/1/2016 an de rêxistinên teror bi çekan guleyan di reşandin 1 polîs pakrewan bû û du heb polis jî birîndar bûn; ji tomara dengên tê fehm kirin, di heman zemanî de, ji 24/1/2016 an ve li xaçerêya 83 û 84 an ambulansan hatine sekinandin.

14.6. Di tomara dengên 30/1/2016 an de, di dokumanên giliya serî lê danê de kesê navê wî derbas dibe Î.B di bodrûmê de dorgirtî asê maye tê îdîa kirin, Î.B li 112 an geriyaye û gotiye li avahîkî di bin bodrûmek de 9 kes baş in lê belê 16 kes birîndarin, birîndariya 7 wan giranin arîkarî daxwaz kiriye; di heman zemanî de Î.B bi 112 û 155 an re jî ketiye têkilî. Ji Î.B hin pirsan pirsine; ji bo diyarkirina cihê birîndar lê dimînin bê hînkirin.

Î.B: Em li ... Mah. ... Sokak'in li kêleka Petrola ... ji cadeya ... 100 metre dur di bin avahîkî sor in, ev avahî 3 qat e lê 2 qatên wî xera bûne. Em di bin xanî de dorpêçeyî mane birîndarin, behntengî dikşînin em dixwazin derkevin bi çaplûkabe jî em dixwazin derkevin. Cihê polîs destnîşan dike em dikarin werin. Jimara telefonê jê hatiye xwestin wî jî gotiye cihê ku lêne telefon nakşîne û jimara wî nehatiye tomarkirin ji layê 112 an, Î.B ji telefon bê xet geriyaye.

155 an ji Î.B pirsîye parlementer F.S hatiye ba we?

Î.B: Ev 10 roj in me bi tu kesî re teqilî dananîne,

Tu çima li parlementer F.S negeriyayî tu li 112 digerî wî jî gotiye ekîbên tendurisî nayn me hilînin bibin nexweşxaneyan. Jê hatiye pirsîn li cem we çek û bombe wan a hene, wî jî bersiv daye, em hemû hemwelatên sîvîlin, Î.B di heman katî de qal kiriye yê di bodrûme de dorpêçeyî asê mane beriya derketina kuçeyan qadexe hat îlan kirin ji bajarên wek Îstembol û Îzmîr hatine ew kesên

xwendevan in di zanîngahan de endamên Dev-Genç in û gotiye ez jî ji Colemêrge me, derketina kuçeyan qedexa kirin çêbû ez nikaribûm herim mala xwe ji ber qedexa kirin li Cizîrê mam;

Dema hat pirsîn, hemû çewa di heman malê de hev dîtin? Gotiye, ew nizanin çawa hatine wê derê hevaleyê wan e saxlem wan li wê derê kom kiriye, piraniya wan ev ên li wê malê ne hev nasnakin, piraniya wan ji derva ye Cizîrê hatine. Hat pirsîn du caran ambulans hatin şandin û bi megafone bang kirin çima kes derneket? Me ambulansan nedît dema em derdiketin bi tenê têkoşînê germ hebûn û em jî vedigeriyan;

Di navbera polîsan û Î.B de telefona konferans derbas bûye ji bû cihê birîndaran tespît bikin. Pirs jê hatin pirsandin lê belê bersivê di hêla adres de nehat sitendin û jihê wan nehat tespît kirin polîsan ji Î.B re gotiye 1 saetek din li 112 an bigerin û saetek din Î.B li 112 geriyaye û ji 112 an re gotiye wan bi parlementer F.S xeber daye, F.S ji wan re gotiye wê ambulansan bişînin û wan bibin nexweşxaneyan.

Ji layê Wazareta Tendurîsî li serwîsa 112 an hatiye gerîn. Serwîsa 112 an jî bersiv daye “ Li xaçerêya 84 an heft heb ambulans sekinandîne ji bû nexweşan bibin nexweşxaneyan, yek ambulans mezine 4 heb nivînên ambulansa hene. Ambulansek ji avahiya sor 200 metre dur e li cihê ewleyî ye, ambulansa din li xaçerêya 83 an û tê balî bûyere ve ambulansa şaredariye û du heb personelên agirkujî çûne li avahiye binerîn”. Ev agahî hatine dayîn, ji tomara dengên tê fehm kirin. 112 an ji 31/1/2016 an ve tu îxbarekî nestendiye ji cihê bûyerê.

15. Di vê pêvajoye de di 26/1/2016 an de M.T. ², di 29/1/2016 an de, M.Y. ³ û di 4/2/2016 an de, M.T. ⁴ **bi weşanên netewî û navnetewî re hevdîtin pêk anîne.** M.T. Ö.-G. bi kurtasî jî televîzyonan re gotine “Ji bo ku nebin êsîr di binê avahiyan de veşartî mane, ji binê bodrûmek reviyane binê bodrûmek din, çend roj e bi kesek re neaxafîne, dengên xwe negihandine tu kesekî, şarja wan a telefonê qediyaye, bela agir derketiye nêçar mane û li agirkujî geriyane dema adresa xwe ya rastekî gotine li hemberî qir kirine mane” aniyê zimen.

16. **Di 4/2/2016 an de li 6 heb zabitnameyan lêkolîn hatin kirin (r.8.12 bnr.),** di 4/2/2016 an de saet li dora 9:00 de li xaçerêya 83 an du heb ambulansên ku giredaye Wezareta Tendurîsî ye ne li cadeya Nisêbîn çûne balî cihe bûyere ve ji ye têtetina kuçeya Emir Tajdin saet di 9:15 an de gihîştine jihê bûyerê. Ambulansa Şaredariya Şirnêx jî saet di 11:15 an de gihîştîye cihê bûyerê û heta saet 15:30 an elektirîkên ambulansan vekirî mane û ji 15-20 deqeyan carek anons hatine kirin; saet di 14:30 de beriya endamên rêxistinên teroran têlen Haber Merkezi qetandine **anons hatine kirin, ambulans hatine ji bû nexweşan bibin nexweşxaneyan**” cihên ambulans sekinandî bûn gelek cihek nezîkî têkoşîne bû, bombe dihatin têqandin û parçeyên şerapnelan dihatin nezîkî ambulansan, **Ji ber ambulans bêzîrx bûn û riska jiyana xebatkarên, ji ber sedemên parastine ji layê merkezê talimat ji wan re hat, jihê parastina wî tunebin ambulansan vegeerînin. Tê tespît kirin ambulans ji ber sedemên parastin hatine vegeerandin.**

17. **Ji lêkolînê du heb zabitnameyên di 5/2/2016 an de,** roja 5/2/2016 an de saet li der û dorê 13:00 an de li xaçerê 83 an du heb ambulansên Wezara Tendurîsî beraliye cadeya ... çûne têtetina kuçeya ... de; **li serê têtetina kuçeyê tim û tim hatiye anons kirin dikarin werin ambulansan, ambulans ji bû wan sekinîne wan bibin nexweşxaneyan lê belê tu kesek nehat;**

² Hevpeyvîna Mehmet Tunç di 26/1/2016 an de, Dîroka Ragîhiştin:1/6/2016 http://www.bbc.com/turkce/multimedia/2016/01/160126_aud_selincizre

³ Hevpeyvîna Mehmet YAVUZEL di 26/1/2016 an de dema ragîhiştin: 1/6/2015, <http://www.imctv.com.tr/cizrede-bir-bodrumda-mahsur-kalan-yurttas-anlatti/>

⁴ Hevpeyvîna Mehmet Tunç di 4/2/2016 26 an de, Dîroka Ragîhiştin: 1/6/2016, <https://www.youtube.com/channel/UChOEPUCjgC8ti7FKelEM7ig>

saet di 14:00 an de têtên telsîzan hatin birîn. Ji layê polîsan ve agahîkî hat sitendin rêxistinên teror bi bombeyan wê êrîşî cihê ambulansan bikin ji ber vî sedemî bi lez ambulansan derbasî cihên bi parastin kirin, ji zabitnameyan ev tê tespît kirin.

18. Lêkolîn li ser tomara dengên serwîsa 112 an hat kirin, ambulans ji bû parastin ji 24/1/2016 an hetanî 10/2/2016 an li xaçerêya 83 û 84 an û li Taxa ... li kuçeya ... (di 28 Ocax e, di 30 e Ocax û di 8 e Sibat e) de ambulans hatine sekinandin tê fehm kirin.

D. Kontrolkerê Hemûyê Mehmet ELKATMIŞ lêkolîn û hûrniherînin wî

19. Li gor qanûna ‘mezkur’ bi jimara 6328 an bi sernavê “Daxwazkirina Agahî û Dokumanan” li gor qanûna 18 an fikra yekem, Wezareta kare Hundirîn, Wezareta Dadmendî, Wezareta Tendurîsî û Walîtiya Şirnex, nivsên wan wek muxatab têtên dîtîn.

Ji bilî vê, lêkolîn li ser nivsên Walîtiya Şirnex di .././2016 an de û bi jimara .... di .././2016 an de û jimara ... / an. Lêkolîn li ser nivsên, Wezareta kare Hundirîn di .././2016 an de û bi jimara .... di .././2016 an hat kirin, bi navê “Daxuyaniyên Îdare di der barê gilî de”.

III. NÎRXANDÎNA HÎQÛKÎ Û SEDÊM

A. Mevzuata Eleqedar

20. Ji layê Komisyona Mafê Mirovan ye Koma Miletan di 3/3/1992 an de bi jimara 1992/54 an û Civîna Giştîya Koma Miletan biryarên hatin qebûl kirin “Statuya Saziyên Neteweyî ji bo Parastin û Pêşvekirina Mafên Mirovan/ **Prensîpên Parîs li ser mijara wezîfe û desthilatiya saziyên neteweyî diyar dike beşa yekem madeya 3 an;**

20.1. (a) *Ji hikûmetê, ji parlamentoyê û an ji hemû sazûmanên eleqeder daxwazek hat **an jî bi insiyatîfa xwe kare biryar bide, daxûyanî bide, pêşniyar û raporên pêşkeş bike, tavsiye bide, an jî nêrînên insiyatîfên neteweyî bîne zimên, ji bo pêşveçûna mafên mirovan û parastin bi mijarên têkildar re pêşniyar û raporên dide, nerînên xwe parve dike, mijarên têkildar ên desthilatiye ev in:***

(i) Ji bo parastina mafê mirovan û qanûnên dadgehiyan bi rêk û pêk kirin parastin û belavbûna qanûnan re têkildar e; bi vê mebestê karê lêkolîn bike li ser lêkolînên saziyên neteweyî, kare nêrînên xwe parveke li gor bingeşên prensîbên mafên mirovan ahengdar bin. Kare pêşniyaran pêşkeş bike darazên neahengdar hebin bergiriyên Îdarî bêtendin, an daraz bêtguhartin,

(ii) Îxlal kirina mafên mirovan hebe, dest deynin ser weqayan;

*(iii) Raporan li ser rewşa giştîya mafên mirovan neteweyî û **pirsgirekên taybet** amade dike;*

(iv) Li welêt tiştên pêk têtên, di derbare weqayên îxlal kirina mafên mirovan de bala dewletê dikêşîne, ji bo îxlal bêt dawikirin hemû teşebusan dike, pêwîst be di der bare helwest û bertekên hikûmetan nerînên xwe dide agahdar kirin.

20.2. (b) *Qanûnên di mewzûatên netewî de hatin qebûl kirin, mewzûat û têtbiq kirin, di der barê mafê mirovan de dokuman li gor normên navnetewî bin û bi mekanîzmaya re ahengdar bin derbasdarbin û teşwîqan pêk tîne ji bo di jiyanê de bêtbiq kirin; ...*

21. Daxûyannameya Gurdûnya Mafên Mirovan ye Koma Miletan

21.1. Madeya 3 an; *“Parastina ewleyî, jiyan û azadî mafên her mirovan e.”*

21.2. Madeya 29 an; “1. Her mirov pêwîst karibin takekesiyeta xwe azad bijîn û wezîfên wan ji welatê wan re hene. 2. Her mirov dema azadiye xwe bijî pêwîst haydar be ji azadiya mirovên hemberî xwe û pêdivîye rêz û hurmetê bide mirovên hemberî xwe, di civaka demokratîk de ji exlaka giştî re hurmet bê nîşandan û ji nîzama giştî re rêz bê nîşandan. 3. Ev maf û azadî di tu mercî de tersî mebest û armancên Kama Milletan nayn bikaranîn.”

21.3. Madeya 30 an “Ev daxuyanî di tu qeyde û rêzîkek wî de dewlet, civak an kesek mafê azadiyên ji wan re hatin dayîn teşebus û çalekiya bike bi mebesta tine hesab kirinan mafan, bi vê mebeste şirovekirin çênabe” ev hikm ferman e.

22. Peymana Mafên Medenî û Siyasiyê Koma Milletan

22.1. Medeya 5 an fikra yekemîn bi sernavê “Qedexe bûna mafên xwe xerap bikaranîn”;

“1. Di tu hikmek peymanê de maf û azadiyên ji dewlet, civak an kesek re hatibe dayîn bi mebesta tine hesab kirin bikevin nav fealiyetan ev Peyman bi vî şewazî çênabe bê şîrove kirin.”

22.2. Madeya 6 an fikra yekem bi sernavê “ Mafê Jiyanê”

“1. Her mirov ji dayîkbûnê mefê wî/we ye jiyane heye. Ev maf ji layê hiqûkê ve tê parastin. Tu kesek kêfî nikare bibe sedêma bêpar kirina mafê jiyane.”, ev hikm ferman e.

23. Peymana Mafê Mirovan ye Ewropayê

23.1. Madeya 2 an bi sernavê “ Mafê Jiyanê”;

“1. Her mirov mafên wan bi qanûnan tên parastin. Qanûn cezaya mirine bide divêt ev ji layê dadgehiyan pêk were xeynî vî ceza mirinê tu kesek nikare bide kesek, tu kesekî/ê bi qestî nikare dawî bide jiyana tu kesî/ê.

2. Mirinek çêbibe îxlal kirina madeyên binî hebin suc nay hesabandin:

a) Kesekî derê qanûn de beşdarê şidetan bûbe, ji parastina wan re xwedî derketin;

b) Kesekî li gor usûl bê qefaltin, an kesek li gor usûlên bê binçevkirin qeydeyan tine hesab bike û bireve,

c) Îsyaneke an serhildanêk çebibe li gor qanûnan bê dewisandin”,

23.2. Madeya 17 an bi sernavê “Qedexebûna mafên xwe xerap bikaranîn”

23.2. “Tu madeyeka vê peymanê li hemberî dewletek, li hemberî civakek an li hemberî kesek, mafên ku hatine nasîn maf tine hesab kirin, mafên mewcûd nabe bê binpêkirin, mirov nikare van mafan bi vî şewazî şîrove bike mafên kesan, mafên civatan û dewletan naye piştgokirin.”, ev hikm ferman e.

24. Di 18/10/1982 an de bi jimara 2709 an Makeqanûna Komara Tirkiye

24.1. Madeya 74 an fikraya sê û çar bi sernavê “VII. mafê her mirovî heye serî lê dan ji kontrolkerê hemûye re bike û agahî, zabitname bistîne”

“Her mirov dikare agahî bistîne her mirov dikare ji kontrolkerê hemûye re serî lê dan bike. Kamu Denetçiliği Kurumu giredaye Serokatiya Meclisa Millete Tirkiye ye.”

24.2. Madeya 5 an bi sernavê “V. Bingeh wezîfe û mebestên dewlet e”;

“Bingehîn wezîfe û mebestên dewletê serxwebûna milletên Tirk û bitûnî, dabeşnebûna welat, parastina demokrasî û komare, halxeşiya kesan û civakan parastin, aramî û bextewarî temîn kirin,

bingeh hurriyet û mafên mirovan, parastin pirsgirêkên aborî, dadmendî, bibe dewleteka hiqûka civakî, di hêla madî û manevî ji bû pêşveçûna mirovan şertên pêwîst amade bike.”

24.3. Madeya 12 an bi sernavê “ I. Wesfa hurriyet û mafên bingehî”;

“ Her mirov kare kesayeta xwe bijî, her mirov xwediye mafên bingehî û hurriyete ye mafên bingehîn û hurriyetên her mirov berpirse ji malbata xwe re û ji civaka xwe re”,

24.4. “Madeya 14 an bi sernavê “III. Qedexe kirina mafên bihgehî û hurriyetê xerab bikaranîn” (guhartin: 3/10/2001-4709/3 bnr.) ;

“Di makeqanûn de derbas dibe tu maf û hurriyeteke nikare nedabeşkirina dewletê û milletê têk dan bike, Komara laîk piştewaniya xwe ji mafên mirovan distîne tu kesekî nikare bikeve nav fealiyeten ji holê rakirina Komara laîk.

Di makeqanûn de tu hikmekî de destur nade mafên ji dewletê re an ji kesan re bi rêya makeqanûn hatibe dayîn, bingehî maf û hurriyeten hatine nazkirin ji holê rakirin, an jî wekî di makeqanûn de hatiye şîrove kirin tine hesab kirin, mumkûn e nay şîrove kirin.

Kesên li dijî van hikman di nav çalekiyan de bin li gor qanûnan wê bên li dar xistin”,

24.5. Madeya 17 an madî û manewî bexşîniya mirovan bi sernavê;

“I. Her mirov xwediye mafê jiyane ye, di hêla madî û manewî pêwîst bê parastin û parastina pêşveçûna wî/we bê kirin.

...

(...) (1) Di dema parêzeriya rewa de, di qefaltina kesekî de an biryara qefaltine de, dema yekî tewqîfkirî nehêlin bireve de, di serhildan serkut kirin de, di rêveberiya awarte de an jî di rewşa neasayî de, di dema fermanên hatine dayin tatbîq bê kirin li gor derfêten qanûn destûr dide mirov bên kuştin, van pêvajoya derve ye benda yekemînin ” ev hikm ferman e.

25. Bi jimara 6328 an Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu

25.1. Madeya 5 an benda yekem bi sernavê “Erkên saziye”;

“Li ser îdareyan gilî bên kirin ji Saziya me re, Sazî dikare hemû tevger, muamele û çalakiyên îdareyan li gor mafên mirovan û hakaniyeta qanûnê lêkolîn bike, bi nirxîne û ji îdareyan re pêşniyarên xwe agahdar bike erkê Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu ye.”,

25.2. Madeya 17 an benda çaran bi sernavê “Şewaza serî lê dan”; “(3) Serî lê danên çêbibin;

...

b) Di organên darazî de dozên tèn dîtin di pêvajoya biryar dayîne de bin, biryar nehatibin dayîn de nakokî hebîn,

....

nay lêkolîn kirin.”

(4), Li gor qanûna di 6/1/1982 an bi jimara 2577 pedivî hemû rêyên serîlêdanên îdarî qediyabin. Mafê serîlêdana mercîka jortir çêdibe. Ji bo serîlêdan ji Saziya me re bê kirin, pedivî hemû rêyên serîlêdanên îdarî qediyabin. Serîlêdan rêyên îdarî xelas nebûbin doz bên Saziya me doz nayn qebûl kirin. Serî lê dan ji Saziya têkildar re tèn şiyandin. Lê belê mafên serî lê danan di dozek de neqediyabe û ihtimalên zirarên mezin hebin ji bo zirarên mezin çênebin serî lê dan tèn qebûl kirin., ev hikm ferman e.

26. Di 10/6/1949 an de bi jimara 5442 an Îl Îdaresi Kanunu

26.1. Madeya 11 an benda (C) ye;

*“Di nav sînorên wilayet de **parastin û aramî, parastina kesan, nîzama giştî pêk hatin, bergiriyên leşkerî bîn stendin, erk û karê walî ye.***

Walî biryarên pêwîst û tedbîran distîne

Di vê xisûsê de kesên ji biryarên hatin stendin re îtaet nekin madeya 66 an ji bo wan kesan tê tetbîq kirin”, ev hikm ferman e.

26.2. Madeya 32 benda (Ç) ye;

*“Di nav sînorên navçe de **parastin û aramî, erk û karê qeymeqam parastina dem û dezgeyên dewletê bike û xweşiya sazûmanên gelemperî pêk weyne ye. Ji bo pêk hatin qeymekam biryarên pêwîst û tedbîran distîne.***

Di vê xisûsê de kesên ji biryarên hatine stendin re îtaet nekin madeya 66 an ji bo wan kesan tê tetbîq kirin”, ev hikm derbas dibin.

27. Di 28/3/2013 an de qanûna mukerer bi jimara 28601 an di rojnameya fermî de hat weşandin usûl û hîm Tatbîq kirina Qanûna Kamu Denetçiliği Kurumu

27.1. Madeya 7 an bi sernavê “Mafê gilî”;

“Îdare hemû cureyên çalekiyan, helwest û muameleyan li gor qanûn û rêznameyên hatine dîyar kirin bi cih tîne, kesên mafên wan hatibin îxlal kirin, ew kes dikarin serîlêdan ji Saziya me re bikin. Lê belê gilî di der heqê mafê mirovan, mafê bingehî, mafê jina, mafê zaroka de bin di mijarên giştî de, ji bo menfeat îxlal kirina mafan çênabe”,

27.2. Madeya 22 an fikre çaremîn bi sernavê “ Usûla Lêkolîn û lêgerîn”;

“Mijara tê gilî kirin bingeha mafan û azadî, têkildarê mafê jinan - mafê zarokan bê lêkolîn û lêgerîn dikare bê kirin ...”, ev hikm ferman e.

B. Nêrîtên Mijara Gilî

28. Di 03/03/2016 û 14/4/2016 an de Wezaretê Dadgehî ji agahî û dokuman xestina me re, bi vê şewazî bersiv hat dayîn, li Rojhilat û Başûrê Rojhilat di derketina kuçeyan qedexe kirin de ji ber herekatan, ji Dadgehiya Mafê Mirovan ye Ewropayê re bi daxwaza tedbîr **serî lê danên hatine kirin û biryarên hatine dayîn ev hatine tespît kirin:**

28.1. Li rojhelatê Tirkiye li hin herêman ji Tebax 2015 an ve ye ji layê walî û qeymekaman derketina kuçeyan qedexe hat îlan kirin, serî lê danên tedbîrên demborî ji Hikûmata Tirkiye re gelek hatin;

28.2. Di 14/4/2016 an de ji îdare re li ser mijara tê qalkirin de 32 heb serî lê danên daxwaza tedbîr hene ji van 26 hebên wan nehatine pejirandin 5 ên wan hatin qebûl kirin (4 ên wan mirin çêbiye, yek ji wan sewqê nexweşxaneyê ye) di derbare 1 heb de hê biryar nehatiye dayîn ;

28.3. Dadgehiya Mafê Mirovan ye Ewropayê **biryara tedbîrên demborî stendin û mijara hikûmeta Tirk balê kişand rewşa herême gelek giran e;** Serî lê dan ji Dadgehiya Mafê Mirovan ye Ewropayê gihîştin ev bersiv dan, meqamên dadgehî lêkolîn nekirine divê meqamên dadgehî lêkolîn bikin rastiya bûyeran bê hînkirin.

Kesên serî lê dan dikin îdîa dikin jiyana wan di bin tehdît de ne jiyana wan bên parastin têqilî bi meqamên fermî re çêkirin îmkân hebe bi serwîsên tendurîsî re têkilî bên danîn, di hêla tendurîsiya wan de agahî bên stendin tê bal kişandin.

28.4. Ji bili vê ji layê dadgehî ve; “ Rewşa herêmê wehîm e tê bal kişandin, ... daxwaz ji hikûmetê bê kirin, Dadgehiya Mafên Mirovan ye Ewropayê ji dewletê bawer dike wê hikûmat hemû gavan pêwîst baveje vê naverokê tê fehm kirin.

29. Ji layê Anayasa Mahkemesi agahî, herekatên ji layê hêzên dewleta Tirk ji ber bûyerên teror li herêmê bên dewisandin,⁵ û di mijara tetbîq kirina derketina kuçeyan qedexe kirin de serî lê dan hatin lêkolîn kirin û ev xîsûsên xor hatin tespît kirin:

29.1. Serîlêdanên ferdî gihîştine Anayasa Mahkemesi,

29.2. Ji layê Walîtî û qeymekamiyan ve biryarên derketina kuçeyan qedexe kirin piştevaniya xwe ji qanûna bi navê İl İdaresi Kanunu madeya 11 an benda (Ç) distîne tê fehm kirin.

29.3. Ji layê fermanîyên milkî ve li gor qanûna 5442 an “derketina kuçeyan qedexe kirin” biryar hat dayîn û sedêma vê biryarê jî ev e endamên hêzên teror bên bin çavkirin, can û malê milletê bê parastin, berbest û xendekên nav kuçeyan bên pakijkirin û cihên bombe hebin bên pakijkirin, hemwelatên sîvîl can û malên wan bên parastin hat diyarkirin; di heman demî de hat qal kirin amirên milkî ji bo niştîmaniya giştî pêk weynin, biryara derketina kuçeyan qedexe kirin danîne, amirên milkî li gor qanûnan û li gor rewşa herêmê biryara derketina kuçeyan qedexe îlan kirin, mirov nikare beje ev tiştêk bêbingeh e. Ji ber van sedêman hatanî xetere li dû xwe hîştin çênebe serî lê danên derketina kuçeyan qedexe kirin rakirin nehatine pejirandin. (M.G. û Ö.E. (TAK), B. jîmare:2015/15266, 11/9/2015, r.14, M.D.B. (TAK), B. jîmare: 2015/19545, 22/12/2015, r.16).

29.4. Dadgehî mijarên li jor derbas dibin di 11/9/2015 û 21/12/2015 an de qerar hatine dayîn xîsûsên destnîşan dike, dadgehî li gor mercên şênber nîrxand, daxwazên derketina kuçeyan qedexe kirin hatin red kir.

30. Di serî lê dana gilîkirinan de .... yê navên wan derbas dibin M.Y., R.A., S.U., F.Y. û M.D., ji bû van 14 kesan bi jimara serîlêdana 2016/1652 an û 31 kesên ku F.K jî di nav wan de bû bi jimareya 2016/2602 an serî li Anayasa Mahkemesi dan “ Daxwaz kirin ji layê Walîtiya Şîrnêx qedexe kirin derketina kolanan bê rakirin”

31. Di der barê serî lê danan de, bê lêkolîn kirin biryara Anayasa Mahkemesi di 29/1/2016 û 12/2/2016 an de, di serî lê danê de ji bo kes ji mafên tendurîsî feyde bistînin, tu astengek tune li hember serwîsên tendurîsî karên xwe bikin, ji ber vî serî lê dan nehatin pejirandin.

32. Mijara bûyera şênbera gilî kirin, ji Anayasa Mahkemesi re bi jimara 2016/1652 an ji biryarê çend beşên girîn li xor in:

“1. Serîlêdan, li ser mijara li bajarê Şîrnêx navçeya Cizîr tê îdîa kirin nexweş dorgirtî û asê mane mefên wan e ewleyî û azadî nehatin parastin, şkençe hatin kirin û mafên wan ên jiyane nehatin parastin, ji mafên serwîsan, nexexxane û tendurîsî feyde nestendin.

⁵ Dirok û jimara qerarên Anayasa Mahkemesi di 11/9/2015 an de bi jimara 2015/15266, di 22/12/2015 an de bi jimara 2015/19545, di 26/12/2015 an de bi jimara 2015/19907, di 31/12/2015 an de bi jimara 2015/20218, di 8/1/2016 an de bi jimara 2016/43, di 20/1/2016 an de bi jimara 2015/20376, di 29/1/2016 an de bi jimara 2016/1652, di 3/2/2016 an de bi jimara 2016/1905, di 12/2/2016 an de bi jimara 2016/2602, di 24/2/2016 an de bi jimara 2016/3349, di 24/2/2016 an de bi jimara 2016/3350, di 29/2/2016 an de bi jimara 2016/3745, di 29/2/2016 an de bi jimara 2016/3646, di 5/4/2016 an de bi jimara 2016/5993, di 23/5/2016 an de bi jimara 2016/9400.

10. Parêzer, destnîşan kirine li Taxa ... hêzên ewleyî çek berdane ji ber vî jî gelek kes birîndar mane reviyane "Kuçeya... Jimara: ..." li wê adresê ketine bodrûma avahîkî, ji layê walîtî ve sewqa wan çênebûn û zanibûne birîndar di bodrûme de bûne bombe barandin berdewam kirine.

11. Parêzer serî lê dan li Anayasa Mahkemesi kirin xeynî vî serî lê dan li Dadgehiya Mafên Mirovan ye Ewropayê jî dane, di serî lê dana yekemîn de nivisandine birîndar li adresa "Kuçeya... Jimara: ..." in, ji ber bombe barandinan xanî hemû xera bûne, birîndar nikaribûne behn bistînin û behntengî çêbûye, piraniya birîndaran, birîndariya wan giran in, lê belê di agahiya îlawe de adresê guhartine kirine "Kuçeya... Jimara: ..."

16. Hetanî vê merhelê agahî û dokumanên hatine stendin, [bersiva Walîtiya Şîrnex di 28/1/2016 hat bidest xistin] **kesê serî lê dan dikin tu kesek ji bo xizmeta tendurîsî bistînin têkilî bi tu dem û dezgekî re dananîne.** Parleментар F.S dibe wî li sazî û dezgehane geriyaye di der bare mijare de agahiyan daye û daxwaza arîkarî kiriye îdîa ya tê kirin birîndar hebûne **herî dawî F.S di 23/1/2016 an de gotiye da adresa birîndar lê bûn nay zanîn, li ser mijara adresê, 3 adres hatin dayîn Mehkemeya Mafên Mirovan ye Ewropayê û meqamên fermî tê fehm kirin.**

20. Kesên serî lê dan dikin qal dikin, personelê tendurîsî li têlefona M.Y bikaraniye bigeriyaya di der bare nexweşiyane de û di der heqê adresa wan de agahî bihata stendin di vê çarçove de xizmetên tendurîsî wê bihata stendin, ev nîrxandine di 28/1/2016 an de saet di 17:49 an de bi walîtî re hatiye parvekirin.

21. Ji layê xebatkarên Walîtiya Şîrnex Îl Sağlık Müdürlüğü (du bizîşk û yek teknîker) agahî û dokumanên hatine saz kirin, personelên tendurîsî bi kesên serî lê dan dikin re cara yekemîn di 28/1/2016 an de saet di 23:32' an de têqilî danîne tê fehm kirin.

22. M.Y bi personelên tendurîsî re gava bi telefona ketiye têkilî; gotiye avahîkî di bodrûma wî de 19 heb birîndar hene ji van a 3-4 heb rewşa wan girane, dema adres a lê dimînin hat pirsîn got têkilî bi parleментар F.S deynin.

23. Di berdewama axaftine de hatiye diyar kirin ambulansan li jihê bi parastin dane sekinandin, ji ber sedemên parastin ambulans nikarin herin heta taxa tê destnîşan, hatiye pirsîn kesên rewşa wan giranin karin wan weynin an nikarin; bersiv dane dikarin derkevin derve ye xanî lê derkevin dibe ji layê hêzên dewleta Tirk ve bên kuştin.

24 Personelên tendurîsî ji kesê navê wî derbas dibe re gotiye hêzên dewleta Tirk destûr bidin ambulansan li cihê bi parastin bidin sekinandin, wê ambûlans bên sekinandin. Her tişt li gor telîmatên hêzên dewleta Tirk tê kirin. Kesê navê wî derbas dibe gotiye bikevin têkilî bi F.S di pey re Î.B axaftinê daye qedandin.

31. Di vê bûyera şênber de, kesên li ser navên wan serî lê dan tên kirin, îdîayên tên kirin ev in: Hêzên dewleta Tirk sîlehan têqandine ji ber van sîlehan têqandinan kesên birîndar bûne reviyane bodrûma avahîkî, hêzên dewletê bombe barandine cihê birîndar lê dimînin û nehiştine ambulans herin birîndaran bibin nexweşxaneyan û bûne sedema mirina biriîndarên sîvîl.

Îdîaya Xizmetên Tendurîsî ji layê Hêzên Dewleta Tirk ve Hatiye Girtin

40. Di forma seri lê dane de, tê qal kirin maqemên fermî destûr nedane ambulans herin birîndaran weynin. Daxuyanî ji layê walîtî ve bi vî şêwazî hatiye kirin: Endamên rêxistinên teroran xendekan, berbestan û dafên bi bombeyan çêkiribûn, bêderfet bû çûndina ambulansan ji cihê tê îdîa kirin birîndar li wê derê ne. Ambûlans li nezîkê cihê tê îdîa kirin birîndar lê ne sekinîne, ambulans li cihên bi parastin man li wê re xendek û daf tîne bûn, ambulans hatin sekinandin, gelek caran hat

anons kirin evên birîndar bin bila werin ên nikarinbin werin em werin we rakin, lê belê ev teklîf nehatiye qebûl kirin.

41. Di heman demî de, personelên serwîsa tendurîsî li geriyaye û wî gotiye 3-4 birîndarên rewşa wan giran hene. Personelên tendurîsî ji re gotiye M.Y win birîndaran bikîşînin herêmên bi parastin lê belê M.Y vê telîf e qebûl nekiriye, gotiye tişteki ew bike ji destê wî nay û gotiye li parlementer F.S û li Î.B bigerin, bi wan re bikevin têkilî û di pey re daxwaz kiriye lê negerin. **Em balkişandin bidin ser van xisûsan, meqamên dewletê peşîya xizmetên tendurîsî bi kêfî negirtine tê fehm kirin.**

45. **Sedêman hatine daxuyanî kirin, ji bo gihîştina xizmetên tendurîsî astengekî ji layê meqamên dewletê ve nehatiye,**

Ji ber van sedêman daxwaza tedbîr RED kirin; kesên serî lê dan dikin bi meqamên dewletê re raste rast ji bo bikevin têqilî bîn dawet kirin; bi yekîtiya rayan biryar hatiye dayîn: ... mûphem bûna meqamên hemûye were rakirin, personelên tendurîsî û hêzên dewletê mafên wan e jiyane bîn parastin.

33. Anayasa Mahkemesi di 12/2/2016 an de serî lê dana bi jimara 2016/2602 an biryar daye, li ser mijara gilî ji biryarê çend paragrafên jêgerînek:

“1. Îdîaya serî lê dan li bajerê Şîrnêx navçeya Cizîr birîndarên di bodrûmê de mane xwe negihandine xizmetên tendurîsî mefên wan e jiyane hatine îxlal kirin, şkence û tehde dîtine, mafên wan e azadî û parastin wan hatine îxlal kirin.

10. Parêzer, di serî lê dana gilî de yê navên wan tîn qal kirin, hêzên dewletê çek berdan kir di encama vê çek berdanan de hin kes giran birîndar bûn kesên tê îdîa kirin birîndar bûn F.K û V.Ç çûne ketine bin bodrûm a "Kuçeya... Jimara: ..." neh kesên din çûne kuçeya ... cihek, ku numara wî nay zanîn, bîst kesên din jî çûne kuçeya ... cihek numara wî nehatiye tespît kirin, ji layê meqamên fermî sewqa wan a nexweşxaneyan nehat kirin xaniye ew lê bûn ji layê leşkerî ve hatiye bombe barandin.

29. Ji îdîayên parêzeran re Walîtî di bersiva xwe ya yekemî de: Van kesên tê îdîa kirin di bin xanî de mane raste rast negotine li ku derê ne, agahiyên rast nedane, xwe gihandine meqamên fermî bi rêya kesên sêyemîn û li herêmê di nav bera endamên rêxistinên teroran û hêzên ewleyî de arbedeyên giran berdewam dikir, ji ber vî xwe hê negiyandine van kesan, ji bo wan bibin nexweşxaneyan xebat berdewam dikin.

30. Walîtî ji bilî vê, destnîşan kir gava serî lê dan li anayasa Mahkemesi kirine gotine van kesan kesên birîndariya wan giranin, birîndarin nikarin ji xanî derkevin lê belê domdarî adresa lê ne guhartine, kesên karibin cihên xwe biguherin an bi arîkariya hin kesan cihên xwe biguherin karin xwe bigijînin serwîsên tendurîsî jî.

31. Walîtî di heman demî de aniye zimên, di forma serî lê danê de kesên xwe avêtin bodrûma avahiye jimara wan car bi car zêde dibin, ji parêzeran hitiye pirsîn, birîndar adresa xwe guhartine an neguhartine.

32. Ji parêzeran Ramazan Demir ji vê pirsê re bersiv daye: “ ji ber domdar sîleh têqandinên hêzên dewletê, Sivîl reviyay nav kuçeyan, li nav kuçeyan belav bûn, domdarî cihên xwe bedil dikirin ji bo neyn kuştin ”

33. Ji aliye din ve, ji layê Walîtî ve di 11/2/2016 an de ji Anayasa Mahkemesi re nivsek îlawe hat şandin wek agahî dayîn; personelên tendurîsî çûne Kuçeya ..., Kuçeya ... û Kuçeya ... lê li van adresan birîndaran nedîtine. Ji bilî vê, di fealiyetên lêgerînan de avahiyên tîn qal kirin li wan deran rastî cesedên endamên rêxistinên teroran hatine, lêkolîn li ser vê mijare tê kirin.

34. Ji layê Walîtî ve agahiyên dawî, adresên parêzer îdîa dikin birîndar hene çûndin ji wan adresan re çêbûye lê belê tu birîndar li wan adresan nehatiye dîtin. Vê xisûsê bê bal kişandin van kesan xizmeta tendurisî ji wan re çûye an neçûye daxwaza wan a tedbîr nehatiye qebûl kirin.

35. Ji xeynî vê Meqamên hemûye nanerin kesên serî lê dan dikin kî ne cihên wan tê tespît kirin xizmeta tendurisî didin her mirovî, bêguman nay nihartin tedbîr hewcedar bin tedbîr tèn stendin parastina mefê jiyane pêdiviya dewleta demokratîk e, mukelefiyeta dewletê parastina hemwelatan e.

Biryar hat dayîn serî lê danên gilî qebûl nebin; meqamên fermî kesên birîndar bin xizmeta tendurisî dide her mirovî nanere ew kîjan kesin, ji ber vî bi piraniya rayan daxwaza wan a tedbîr nehat qebûl kirin.

C. Pêşniyara Kontrolkerê Hemû ye Mehmet ELKATMIŞ, ji serok kontrolkerê Hemû ye re

34. Mehmet Elkatmış di pêşniyariya xwe de bi kurtasî qal kiriye, ji ambulansan re ji layê endamên rêxistinên teror çek berdan hatine kirin, ji bû ambulans derbas nebin xendek û daf hatine çêkirin, lê belê mesafeyên maqûl bi parastinin ambûlans çûne, ambulans li wan cihan sekinîne anonsan kirine, herekat hatine sekinandin bi mebesta karibin nexweşan bibin nexweşxaneyan, korîdorên bi parastin hatine çêkirin, ev biryara nexweşan bibin nexweşxaneyan ji erebeyên polîsan jî hatiye bang kirin. Hin kes xwe gihandine serwîsa 112 an, kesên ketine têkilî bi 112 an re bê dil bûne ku rewşa xwe û cihê xwe bibejin, bi weşana navneteweyî ... û bi weşana neteweyî ... re qetine nav têqiliyan û temsîlkarên siyasî raste rast bi weşanan re têkilî danîne. Kesên têqilî danîne bi serwîsên tendûrisî re û bi polîsan re di hêla adres dayîn de adresa rast nedane, adresên cuda hatine dayîn, di eynî demê de, hêzên dewletê û personelên tendurisî jî jiyanan wan di bin xeterî de bûn lê belê ji bû xwe bigihînin nexweşan hewl dan hatine kirin mixabin xwe negihadine tu kesî, ev tişt hatine nixandî, û serî lê dana gilî NEY QEBÛL KIRIN hat pêşniyar kirin.

D. Nirxandina li gorî Qanûnan û Heqaniyet

35. Kesên gilî dikin di paragrafa numara 6 û 7 an de di 14/12/2015 an de qal dikin li Cizîrê derketina kuçeyan qedexe hat îlan kirin di nav bera hêzên dewletê û endamên rêxistinên teror de arbêde çêbûn gelek hemwelatên sîvîl revîyan "Kuçeya... Jimara: ..." ketin bodrûma avahiye, leviya ambulansan sekinîn, lê belê destûr nedan ambulans derbas bibin cem birîndaran (r.7 bnr.) bi van kesan re têqilî di 30/1/2016 an de saet di 12:31 an de hat birîn, mafên wan e jiyanê, mafên wan e tendurisî, mafên wan e azadî û parastin hatiye îxlal kirin. Ev mijar ji bû bê lêkolîn û lêpîrsîn bê kirin serî lê dan çêbûye, û berpîrsên van îxlalan bîn tespît kirin, bi vê daxwaze serî lê dan ji Saziya me re hat kirin.

36. Pirsgireka bingeşî arbêde çêbûne, di ve arbêde de gelek sîleh têqandin çêbûne, endamên rêxistinên teror nîşangerên dijwar perwerdeyeka taybet stendine, (li biryara 1-13 bi dîtinê ye bnr) ji bû li herêmê endamên rêxistinên teror bîn binçav kirin û bêbandor kirin ji layê hêzên dewletê ve herekat hatin destpê kirin gelek sîvîl revîyan bodrûma "Kuçeya... Jimara: ..." tê îdîa kirin û xizmeta tendurisî ji wan re neçû, ji layê meqamên hemûye tedbîr nehatin stendin di vê xisûsê de ew xestine xwe bigihînin xizmetên tendurisî an nexastine divêt ev bê tespît kirin.

37. Beriya di vê mijare de nakokî bîn nixandî, di 17/12/2016 an de bi jimara 2015/5756 an "derketina kuçeyan qedexe kirin" li ser vî mijarê di 14/6/2016 an de di biryarê de tespîten hatin kirin cihê bûyer derbas bûye wan mercan bîn fehm kirin gelek girîng in:

37.1. Wek tê zanîn Dewleta Komara Tirkiye bi deh salan e li Başûr û li Başûrê Rojhilat bi rêxistinên tororan re arbede dike, li van herêman li hin cîhan tê xwestin Dewletê Kurd bê ava kirin, ji dabeşnebûna dewlet û ji parastina dewletê re dibin tehdît. Dewleta me ya meşrû demokratîk hatiye afirandin û mafên mirovan û bingêh mafên azadiye tine hesab dikin. Çalekiyên terorîst dikin. Ji layê Yekîtiya Ewropayê jî PKK/KADEK/KONGRA-GEL di listeya teror de ne û li dijî wan têkoşîn tên kirin. Ev rêxistinên tororan di sala 1984 an de dest bi çalakiyên xwe yên sîlehan kirin, ji layê dewletê ve di navbera 1984 - 1987 an li herêmê rêveberiya awarte hat îlan kirin, û di navbera 1987 – 2002 an de rewşa neasayî hat tatbîq kirin. Piştî 2002 an dev ji rewşa neasayî hat berdan, metodên demokratîk û sîvîl hatin bi karanîn. **Di 2002 an pê ve di hêla demokrasiye ve Tirkiye pêşve çû, li herêmê di hêla aborî û civakî de pêşveçûn çêbûn û îstikrar hat qefaltin, civaka aramî û ewletî hat damezrandin. Bi taybetî piştî hîlbijartina 7 e Hezîran li hemû welêt çalekiyên tororan zêde bûn di nav gel de tirs, panîk û bêhêvîti li civakê xwastin bidin çêkirin.**

37.2. Piştî 2015 an çalkiyên rêxistinên tororan zêde bûn, hêzên teror mafên jiyane, mafên azadî û parastin, mefên ol û huriyeta wijdan, mefên perwerde û hindekarî wek van mafan mafên bingehîn hedef stendin û çalekiyên xwe kirin. Gelên sîvîl mefên wan e perwerde, tendurîsî û mafên xizmetên hemûye de astengî pêk anîn. Nehîştin mirov herin nexweşxaneyan, dibîstanan îbadetxaneyan û saziyên hemû ye, êrîşan li nexweşxaneyan, dibîstanan îbadetxaneyan û saziyên hemû ye re kirin, (di biryarê de îlaweyên dîtîni 14-21 bnr.) li herêmê bi zora sîlehan rabûn xwestin otonomiyek bi dest bixin. Li hember van rêxistinan li gor qanûnan û normên navnetewî hêzên dewleta rewa ji bo dawî bikin van çalekiyên bêqanûn; bang kirin teslîm bibin, û zîrar nedin sîvîlan, lê belê li dijî hêzên dewletê bi sîlehan sekinîn (di biryarê de îlaweyên dîtîni 22-29 bnr.) Di vê pêvajoye de ji layê amirên eleqeder, hat destnîşan kirin, di nav kuçeyande xendek bên girtin, berbest bên rakirin, di xendek û berbestan de mekanizmayên bombeyan bên tespît kirin û îmha kirin, endamên rêxistinên teror bên qefaltin, can û malê sîvîlan bên parastin, nîzama giştîya xera bûye bê avakirin ji bo ev tişt pêk werin li gor qanûna Îl İdaresi Kanunu û li gor hikmê madeya 5442 an fikreya 11/C û 32/Ç biryara derketina kuçeyan qedexe hat îlan kirin.

37.3. Di serî lê dana gilî de hat îdîa kirin qedexe kirina derketina kolanan di hêla qanûnî de rastiya wî tine bi jimara 2015/5756 an, di biryara me ya 14/6/2016 an de, qedexe kirina derketina kolanan tatbîka wî li gor qanûnên neteweyî û navneteweyî ye, ji bilî vê hemû serî lê danên ferdî ji Anayasa Mahkemesi re çêbûn li ser tedbîr bên rakin, Anayasa Mahkemesi jî û Dadgehiya Mafên Mirovan ye Ewropayê jî dawxwazên serîlêdanên tedbîr qebûl nekirin. Dema nîrxandin bên pêş çavan ji layê fermanîdarên milkî derketina kuçeyan qedexe kirin li dijî qanûnan nîne, derketina kuçeyan qedexe kirin li gor qanûnan pêk hatiye, di nav civakê de pêdivî bi qedexe bûn hebûye. Bi şewazek qedexe bûn ji bo azadî, parastin, parastina hemûye û sazûmanan pêk hatiye, qedexe bûn pêdiviya rastiya civake bûye hatiye tespît kirin.

38. Wek tê a zanîn li gor makeqanûna dewleta Tirkiye bingeh wezîfe û mebestên wî (md.5 bnr.) parastina demokrasiye şert û mercan amade bike di hêla madî û manewî de ji bo pêşveçûna mirovan, ji bo aramî û dilşadî derfet û îmkanan pêk weyne, halxweşiya kesan û civakan pêk anîn e. Dadgehiya Mafên Mirovan ye Ewropayê û Peymana Mafên Mirovan ye Ewropayê ye jî bi tororan re têkoşîn prensîp û pênaseya wan a bingehî ye. **Lêkolîn bê kirin li ser peymanên mafên mirovan e navnetewî îmze kirine, ger Konseya Ewropa ger jî Koma Milletan, begûman bingehîn wezîfeya dewletê têkoşîn li hemberî rêxistinên teror didin destnîşan kirin.**

39. **Di ve rê û rêzanê de Komîteya Wezîrê Konseye Ewropa**, hemû dewletên demokratîk wezîfa wan serdestiya hiqûkê û li hemberî teroran parastina mafên mirovan e hatiye bal kişandin⁶; **di pêşniyar biryara bi sernavê “Di Derbarê Prensîbên li Hember Teroran Têkoşîn û Mafên Mirovan” prensîbên hatin destnîşan kirin li hember teroran têkoşîn mafên bingehînên dewletan e**, dewlet li gor çerçoveyên desthilatiya xwe divêt mafên hemû mirovan bi parêzê, Bi taybetî milletê ji teroran biparêze, **mukellefiyeta Dewletê parastina mafan, li gor van prensîban têkoşîn bi teroran re maf e. Ji bilî vê di biryarê de, dewlet dema bi teroran re têkoşîn kir divêt hemû tişt li gor hiqûkê be; biryarek hat stendin sînardarkirin bike ji mafên mirovan re, ev sînardarkirin bi zelalî bê şîrove kirin; pêdivî be û bi mebestê re birêje be.**

40. Di serî de, “Peymana Mafê Mirovan ye Ewropayê” û hemû peymanên navnetewî de xisûsa mafan û azadiyan de bingehîn maf “mafê jiyane” divêt yekemîn mafê jiyane bê garantî kirin. Bi şêwazek din “ **mafê jiyane**” bingeha mafan e: **Kesek ji mafê jiyane mehrûm be xistin, hemû mafên din bêwate ne. Ev maf mafê bingehîne “ ev maf nay stendin” dadgehî ji ber vî “ destnîşan kiriye ev made divêt req bê şîrovekirin** (McCann û Kralgeha Yekbûyî Jimara Serîlêdan:18984/91, 27.09.1995).

41. **Di peymanê de madeya duyemîn girîng e, li ser mafê jiyane ye du xalên wî yê bingehî hene: Mafê jiyane “ji layê qanûnan ve tê parastin” îstisna hebin divêt yek bi yek bîne şîrove kirin “Yekî ji mafê jiyane mehrûm bê hîştin tê qedexe kirin’** Li Dadgehiya Mafên Mirovan ye Ewropayê dozên tîne vekirin li ser îdîa ya dewlet bi zanebûn îxlal kirina mafên mirovan kiriye, dewlet li tersî hiqûkê îxlal kirina mafê jiyane kiriye (mukelefiya neyînî) di heman demî de, mukelefiya dewletê garantî kirina mafê jiyane ye (mukelefiya erînî ye). Bi şêwazek din şîrove kirin, **di Peymana Mafên Mirovan ye Ewropayê de di madeya duyemîn de, xeynî rewşên îstisna dewlet nikare mafên jiyana tu kesî ji holê rabike, xeynî rewşên awarte mukelefiya neyînî ne. Ji ber hin çalekiyan yek keseke jiyana wî/wê di bin risk de be, ji bo xelas kirin, rîska xeterî ji layê mesûlan ve bê zanîn tedbîr neyn stendin li ser îxlal kirina mafên jiyane, di ve rewşê de îxlal kirina mafên jiyane bi çî hawayî nay qebûl kirin.** (Osman/Doza Kralgeha Yekbûyî Jimara Serî lê dan: 23452/94, 28.10.1998).

42. **Ji layê hêzên dewletê herekat li hember rêxistinên teror hatin meşandin di vê pêvejoye de agahiyên şênber hatin şîrove û tespît kirin, dema bê lêkolîn kirin. Ji 2015 Tîrmeh ve ye rêxistinên teroran mafên mirovan tîne hesab kirine: Dibîstanan, ambulansan, qerekolan, îbadetxaneyan û avahiyên hemû ye re êrîş kirine, dafan çekirine û şawitandinan pêk anîne bûne sedêma gelek mirinan di serî de polîsên dewleta Tirk kuştin. Çalkiyên rêxistinên teroran zêde bûn, hêzên teror mafên jiyane, mafên azadî û parastin, mefên ol û huriyeta wijdan, mefên perwerde û hîndekarî wek van mafan mafên bingehîn hedef stendin û çalekiyên xwe kirin. Gelên sîvîl mefên wan e perwerde, tendurisî û mafên xizmetên hemûye de astengî pêk anîn. Nehîştin mirov herin nexweşxaneyan, dibîstanan îbadetxaneyan û saziyên hemû ye, êrîşan li nexweşxaneyan, dibîstanan îbadetxaneyan û saziyên hemû ye re kirin, Bi çalekiyên teror parastina can û malê milletê ket bin xeterîye, pêwîst parastina can û malê sîvîlan bê garantî kirin; ev bûye tehdîtek mezin di serî de bûye tehdît ji mafên jiyane re. Ji bo rîska îdarî ji holê rabibe biryara derketina kuçeyan qedexe kirin hat stendin, di zemanî pêdivî de serî li derê zorê bê dayîn, ji bo demokratîk mafên mirovan pêk werin, pêwîstiyên civakî pêk werin, ev tiştêk meşrû ye.**

⁶ Di 11 Temûz 2002 an de Komîteya Wezîrên Konseye Ewropayê ‘Mafê Mirovan û Prensîbên li Hember Teroran Têkoşîn’ r.20, Dîroka Ragîhiştin: 22/4/2016 an de: http://www.jp.coe.int/upload/90_guidelineshumanrights_terrorism_tur.pdf,

43. Bi şewazek din, di berfirehiya li hemberî teroran têkoşîn de li Rojhilat û li Başûrê Rojhilatê Tirkiye li hin bajar û navçeyan di çerçoveya madeya 2/2 de “kesek meruz mabe ji şideta îlegal re ji bo parastina wî/e serî lê dan ji derê zorê re tiştê mecburîyet e” Serî lê dana herekatên pêdivî ji bo parastina gel wezîfeya dewletê ya yekemîn e, pêdivîtiya mikelefîtiye, di hêla neteweyî û navneteweyî de tê nîkaş kirina bûyera pêk hatiye bê kirin nîşandana demokrasî û mafdar bûne û meşrû bûna herekatê ye. Di heman demî de, îdîa ya îxlal kirina mafên jiyane de, nirxandin divêt li gor mercên şênberên wê demê bê kirin, di navbera hêzên dewleta Tirk û endamên rêxistinên teror de têkoşînên germ hebûn, nirxandin li gor xisûsa tê qal kirin divê bê kirin.

44. Di bûyera şênber de nakokî hene, bajarê Şirnêx navçeya Cizîr li Taxa ... ji 14/12/2015 an ve ye derketina kuçeyan qedexe dom dikir, di pêvejoye de têkoşîn di navbera hêzên dewletê û endamên rêxistinên teror de têkoşînên germ çêbûn. Tê îdîa kirin gelek sîvîl di navbera têkoşînan de mane, gelek sîvîlên birîndar xwe negihandine serwîsên tendurisî, meqamên dewletê tedbîran nesitendiye ji bo sîvîl xwe bigihînin nexweşxaneyan, mijara li ser axaftin çêbû ji bo tespît bîn kirin ji 23/01/2016 an ve tomara dengên serwîsa 112 an lêkolîn hatin kirin û ev netîcên xorê peyda bûn:

44.1. Mijara ji bûyere re bûye gilfî: Ji layê endamên rêxistinên teror xendek berbest û daf hatine çekirin, di van xendek, berbest û dafan de mekanizmayên bombayan ji bo têqîne hatine çekirin, bi mebesta herêm ji van xendek berberst û dafan bê pakij kirin **têkoşînên mezin çêbûn û ev bûyer di nav herêma têkoşînên germ de çêbû.**

44.2. Tê îdîa kirin hin sîvîl li Taxa ... di binê bodrûma avahîkî de asê man ji 23/1/2016 an heta 30/01/2016 an, bi meqamên dewletê re raste rast neketine têkilî û hemû têqilî bi meqamên dewletê û bi xizmetên tendurisî li ser navê parlementer F.S çêbûne.

44.3. Yekemîn ji layê parlementer F.S telefon hatiye kirin, îfade kiriye navbera 12 û 15 kes birîndarin li taxa ... Kuçeya ... , lê belê adresa rast birîndar lêne nedaye, di heman kuçeye de 3-4 avahî hatine destnîşan kirin. Di rojên pey re parlementer F.S tîlefon vekîye, û bodrûma tê qal kirin tê de birîndar hene di der barê birîndaran de agahiyên şênber negihandiye.

44.4. Parlementer F.S telefona kesek tê îdîa kirin di bodrûme de asê maye navê wî M.Y ye daye xizmeta tendurisî an di 24 en Ocax e de lê geriyane, serwîsa tendurisî jê re gotiye ambulans li cihên bi parastin sekinandîne, jê pirsîye win dikarin birîndaran weynin cihê bi parastin, M.Y qal kiriye bawerîya wan bi dewletê nay û îdîa kiriye ew derkevin wê di rê de hêzên dewleta Tirk wan bikûjin û gotiye indî li min negerin.

44.5. Kesên tîn îdîa kirin di bodrûmekî de asê mane, di 23/1/2016 an de ji wan agahî hatiye stendin, heftekî pey re di 30/1/2016 an de li serwîsa 112 an geriyane û gotine em di bodrûma avahîkî de asê mane em dixwazin derkevin. Cihê ku polîs destnîşan kiriye gotine em dikarin werin we re. Ji 155 an polîs ji wan pirsan pirsine lê adresa rast nehatiye stendin. Tê destnîşan kirin, ên ku li we re ne hevdu nasnakîn, bi rêka tesaduffî hevdu dîtine, li cem wan sîleh tunene sîvîlên birîndarin, di bodrûme de mane. 200 metre dûrî avahiya tê îdîa kirin birîndar li we derê ne 10 heb ambulansên wezaret û du ambulansên şaredariye hatine şandin lê belê tu kes derneketiye, ji 31/12/2016 an vê de telefon li serwîsa 112 an nehatiye kirin.

44.6. Telefona yekemîn ji layê F.S 112 an di 23/1/2016 an de hatiye gerîn heta 10/2/2016 an ji herême re gelek caran ambulans çûne li xaçerê ya 83 û 84 an û li adresa ... Mahallesi ... . Sokak di 28 ê Ocax, 30 ê Ocax e û 8 ê Sibat e ambulans hatine sekinandin. Di vê pêvajoye de timik bi megafonan hatine bang kirin, êrîs ji ambulansan re hetine çekirin (li birvара îzafe

va dîtînî 30-39 bnr.) di van êrîsan de ji layê endamên teror ve telan birîne hatiye tespît kirin, wê êrîş ji ambulansan re were kirin, parastina canê personelên tendurisî hatiye fikirandin û ambulans paş ve hatine kişandin.

44.7. Cihê tê îdîa kirin birîndar li wê re hene li taxa ... di 30/01/2016 an de saet li dora 13:37 an de ji layê berpîrsên leşkerî hatiye tespît kirin endamên rêxistinên teror hene, avahiya "Kuçeya... Jimara: ..." şewitandine û reviyane. **Di giliya serî lê danê de cihê tê diyar kirin "Kuçeya... Jimara: ..." ... ev avahî di 12/02/2016 an de gelek sîleh, bombe, êleg hwd hatine dîtîn.** (r. 8.7. û li paragrafên bin bnr).

45. Hetanî vê astê agahiyên hatine bidestxistin, tê îdîa kirin cihê bûyer derbas bûye ji roja yekemîn de ji bo xwe bigihînin xizmetên tendurisî raste rast bi meqamên dewletê re neketine têkilî, adresa lê dimînin zelal, rast şîrove nekirine; hemû têkiliyên bi meqamên fermî re li ser kesên sêyemîn dane çêkirin. Di vê pêvajoye de xwe gihandine weşanên netewî û navnetewî, bi weşanan re hevdîtinan kirine; (r.15 bnr.) di heman demî de derfetên wan hebûne xwe bigihînin meqamên fermî; dema mulakat bi weşanên netewî û navnetewî re danîne qalkirine di têkoşînên germ de ji binê bodrûmekî derbasî binê bodrûmek bûne û adresa xwe guhartine, lê belê xwe nikarin bigihînin ambulansan? (çavkanî û nîşe 4 bnr.), li bodrûmê jimara birîndaran car bi car zêde bûne; cihê tê îdîa kirin birîndar lê ne, ji ber xendekan ambulans heta adresên tê qal kirin xwe negihandine, rêxistinên teror daîmî sîlehan têqandine ji ber vî derfet çenebûne ambulans derbas bibin, li nêzîkî cihê birîndar lê ne ambulans çûne û sekinîne; ciyê birîndar lê ne tê îdîa kirin hemû bang hatine kirin bêfeyde bûye kesek derneketiye. Ji bilî vê êrîş hatine kirin ji ambulansan re. Ambulans bêzirx bûne û personelên tendurisî jiyana wan di bin xeterî de bûn hat tespît kirin "xeteriyeka nêz û tehdît hebûye" tê bal kişandin meqamên fermî ji bû xwe bigihînin xizmetên tendurisî hemû hewl danan û tedbîran stendine, di dosyeyan de jî ev hatiye tespît kirin. Îdare (meqamên fermî) li gor mafên mirovan metod û standartên navneteweyî karên xwe birê ve birine, di karên xwe de li dijî hiqûkê tiştê nekirine hat tespît kirin, encam û qenaeta gilî RED kirin hat pejirandin.

46. Li gel vî, piştî bûyera avahiya tê qal kirin li we derê lêgerîn çêbûye gelek sîleh, êleg, bomba hwd hatine bi dest xistin, kesên hatine kuştin dema nasnemeya wan hatine tespît kirin diyar bûye ku ew endamên rêxistinên terorin (r. 8.7-8.12 bnr) ev tişt bîr nixandî, ev kesên li we re ne ne hemwelatên sîvîl in, ew kes bi tesadufî kom nebûne li gor hemû dosyayan ev qenaet hatiye pejirandin.

E. Di hêla Mafên Mirovan de Nirxandin

47. Wek tê zanîn, Peymana Mafê Mirovan ye Ewropayê mafê jiyane dîke bin parastin û garantî kirin. Li gor madeya duyemîn cezaya kuştine pêk nay, ev madeka bîngêhîne ev made çênabe bê piştgokirin. Li gor madeya 3 an îşkence û muamela nebaş, biçûk xistin, qedexa ye ji bilî vî Konseya Ewropayê nixandina bîngêha civaka demokrat dîke⁷. Di qanûna bîngêhî ya me de jî bi heman şiklî tê şîrove kirin: Di wextên şer, seferberî îlan kirin, reveberiya awarte û rewşa neasayî de jî li gor hiqûkê parastina mafê jiyane tê kirin, parastina madî û manewî maf tîne parastin, ev hikm ferman e.

48. Dema be nihertin li Peymana Mafê Mirovan ye Ewropayê li gor madeya duyemîn mafê jiyane ketiye bin parastin. Pîrozbahîya mafê jiyane serdeste her tiştîye, serdestê hemû baweriya ye serdestê hemû pergelaye û ev pîrozbahîya mafê jiyane nay nîkaş kirin hatiye qebûl kirin, mafê

⁷ AIHM, Makaratzis / Grekistan, di 20 Aralık 2004 an de jimara serî lê dane: 50385/99,

jiyanê serdestê hemû mafan e. Hin mirov ji ber hin sedêman mafê jiyanê tune hesab bikin, hev bikujin ger di pirtûkên pîroz de (Deran 20/13 bnr; Matta 7/21, 5/21; Furkan 68) ger Konfiçyusî, Caynizm, Taoizm, Şintoizm, Maniheizm hwd. Di baweriyên de kuştina mirov hatiye qedexe kirin, di hiqûk pergala pozitif de jî wek suc hatiye dîtin⁸. Paymana Mafê Mirovan ye Ewropayê li ser madeya duyemîn de biryarên hatine dayîn bi vî şiklî tê şîrove kirin.

49. Îlbeyi Kemaloglu û Meriye Kemaloglu/Doza Tirkiye, Jimara Serîlêdan: 19986/06, 10.4.2012

Kesên serî lêdan dikin zarokê wan e heft salî di 2014 an de ji dibîsatane gava çûye malê ji ber sermayê jiyanê xwe ji dest daye. Kesên serî lê dan dikin îdîaya wan dewlet parastina zarokê wan nakiriyê wezîfeya xwe ya pozitif bi kar nanîye cih, û li ser mirin lêpirsiyarî nekiriyê. Li gor peymanê madeya duyemîn û madeya 6 an îxlal kiriyê, muamelên temyîz li dadgeha temyîze dom dîke. Li ser bingeh çarçoveya madeya 2 yan tu şîroveyek nehatiye kirin. Biryara bûyera şênber gelek girînge, hin beşên xorê jêgerin⁹:

“2. Nirxandina dadgehî

(a) Prensîbên giştî

32. *Madeya 2-1 hikmê yekemîn de dewlet bi zanebûn li dijî qanûnan nikare jiyanê tu kesî bi dawî bûn bike, ji bilî vî li gor desthilatiya xwe divêt jiyanê kesan bike bin parastin, li gor vî mebeste pêwîst gav avêtinên xwe bavêje (. L.C.B /Kraliya Yekîtî, 9 Hezîran 1998, § 36, Biryar û Hikme Raporan 1998-III bnr.).*

33. *Van mukelefiyetên erîni, heta niha ji layê dadgehî ve ji gelek aliyên ve hat nirxandin û tespît kirin. Ji ber van sedêman wek di xisûsa kontrol de, dadgehî biryar daye divêt jiyanê kesan bê parastin, jiyanê kesan di bin risk de bin dema meqamên fermî pêdivî bi hin zanebûnayan, bi hin agahiyan hebin, ji bo parastin divêt agahî bîn parvekirin. (Osman / qraliya yekîtî, 28 Cotmeh 1998, § 115, biryar û raporên hikm 1998- VIII bnr).*

36. *Lê belê, dema çavkanî bîn bal kişandin, mukellefiyetên erîni pêwîst pir tund ney şîrove kirin. Dema xeterîkî hebe, ew xeterî bibe sedem ji gelek xeteriyê tund re, ji bo xeterî bîn rakirin peşiya xeteriyên bîn girtin meqamên fermî ji mukelefiyetên erîni berpirs nînin. Ji bo mukelefiyetên erîni, pêk werin pêdivî jiyanê kesek an hin kesan bi rastî di bin xeterî de be û bê zanebûnaya xeterî desthilatî bê bikaranîn. Ji bo tedbîr bîn sekinandin, di tevliheviya têkoşinan de pêwîst li gor rewşa tevlihevî bê fikirandin, neserkeftî bîn ney şîrove kirin. (hin desthilatiyên din, Keenan / qraliya Yekîtî, jimare: 27229/95, §§ 89-92, Dadgehiya Mafên Mirovan ye Ewropayê 2001-III, û A. û yên din / Tirkiye, Jimare. 30015/96, §§ 44-45, 27 Temûz 2004 bnr).*

(b) Di doza mewcûd de tatbîq kirina prensîbên giştî

41. *Dagehî, prensîbên li jor hatiye diyar kirin (fikra 36) pêwîste dîsa li ser bê sekinandin û bal kişandin, di rewşa mewcûd xeteriya jiyanê hebin, berpirs ji bo xeterî derbas bibin, bi mebesta tedbîran bi mebesta parastin hin fonksiyona karin bikin. Lê belê, di mercên doza mewcûd de, ji*

⁸Toshihiko İZUTSU, Dîroka Ragîştin 09.06.2016 an de <http://www.kenandabirkuyu.org/cesitli-din-ve-kulturlerde-insana-verilen-deger>

⁹ Ev qerar bnr. <http://www.taa.gov.tr/yayin/etiket/meriye-kemaloglu/>, ji layê Adalet Bakanlîği Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü İnsan Hakları Daire Başkanlîği hatiye werger kirin. Kovara Küresel Bakış Çeviri Hukuk Dergisi, Sal:2, jimare:6, Temûz 2012, r.117-131.

ber rewşa hewa ye ne baş bûye dibîstana pêş hîndekarî zû hatiye girtin, ji bo rîskên potansiyel bèn asta hindiktirîn û parastina xwendevanan tedbîr pêk hatine , ...

47. Dadgehî li gor agahiyên jor biryar daye, meqamên lokal tedbîrên pêwîst nestendine ji bo parastina mafê jiyanî zarokê heft salî. ...

48. Ji ber vî, dadgehî, di der bare îtiraza rêyên dadgehî xelas bûne red kir û biryar da di peymanê de madeya 2 an hatiye îxlal kirin.

50. Li gor agahî û mijarên jor dadgehî bal kişandiye, li ser meqamên hemûye tewanbarî çêdibe, di tevgerên mirovan de car bi car cudahî çêdibin, dewlet berpirse ji mafê jiyanê û mukelefiyeten erînî lê belê li holê sucek tine maqamên hemûye tewanbar bin, ji bo îxlal kirina mafê jiyanê çênebin dewlet tedbîran distîne, çênabe bê hesabandin dewlet neserkeftiye.

51. Anayasa Mahkemesi biryar di 4/12/2013 an de bi jimara 2013/2075 an de daye,

Mijara vê derê li ser îdîaya canxelasî karê bi rêk û pêk nekirine ye, qezakî çêbiye, hin kes di avê de fetisîne: personelên santrala hîdroelektrîkê (HES) ji bo tamîrata arîze bikin çûne, di avê de motora wan xera bûye. Li der û dorê saet û bîst deqe lêviya xelas kirine mane û kesek xwe negihandiye wan di avê de hinda bûne. Nazên kesên serî lê dan kirine îdîa dikin; destûra xelas kirin nehatiye sitendin. Xebatkarên canxelasî karên xwe bi rêk û pêk nekirine. Berpirsiyar karên xwe nekirine, tê qal kirin destûr nesitendine. Piştî netîceya lêkolîn û mehkemekirin hatiye fehm kirin fealiyeten xelaskirin li gor derfet û rewşê bêkemasî çêbûye û di vê dozê de “rêyên wan ên serî lê danan xelas bûne” Ji ber vî biryar hatiye dayîn doza wan ney qebûl kirin. Biryar û tespîten Anayasa Mahkemesi li ser mukelefiyeten erînî di xisûsa mafê jiyanê de, li ser mijarê çend jêgerînên girîng:

“iii. Îdîaya fealiyeten xelaskirin di wexta xwe de çênebûne û mukelefiyetiya parastina mafê jiyanê jî hat îxlal kirin

60. Erkê dewletê parastina mafê jiyanê ye, qezakî çêbibe birîndar bûn çêbibin, an tendurisiya kesan di bin xeterî de be an jiyanî xwe ji dest dabîn û meqamên berpirsî wekî diyar kirine, ev dikeve bin berpirsiyariya xizmetên can xelas kirin. Di vê mijarê de berpirsiyariya dewletê di her mijarekî de di her bûyerekî de mercên li gor xwe hene. Canxelasî, ambulans û di heman demê de canxelasên balafîr ji bo xizmetên tendurîsî, kesên jiyanî wan di bin xeterî de bin xwe bigihînin wan û wan xelas bikin, dikeve nav vê mijare. Ji bilî vê dema nîrxandina îxlal kirina mafê mirova, îxlal kirina parastina mukelefiyetiyan, nîrxandina yekemîn çerçove di hêla îdarî mekanîzma têr kirine an ter nekirine, rewşa hewayê bi derfet daye an nedaye. Di pey re mekanîzma di bûyera şênber de rast hatine bikaranîn an nehatine bikaranîn divêt bê zanîn. (di heman mijaran de biryarên wekhev Dadgehiya Mafên Mirovan ye Ewropayê bnr. Furdik/Slovakya, B.Jimare: 42994/05, 2/12/2008).

62. Naskiriyên kesên serî lê dan dikin îdîa dikin îxlal kirina mafê jiyanê nehatiye parastin, berpirs mukelefiyetiya xwe îxlal kirine, gava di avê de mane di wexta xwe de canxelasî nehatine şandin.

63. ... Di vê mijara şênber de, ji wexta agahî hatiye stendin, berpirs çûne cihê bûyerê û dest bi amadeyiyên pêwîst kirine, dema xwe gihandine cihê bûyerê teçizatên wan kêmbûne û personelên wan kêmbûne, û ev tişt wext girtiye. Piştî çûne cihê bûyerê dest bi lêgerînên pêdivî hatiye kirin, dinya terî bûye, gol cemed girtiye, ji ber gol cemed girtiye fealiyeten lêgerîn zehmetir bûne. Di rojên pey re di lêgerînên hatine kirin de cesedên xebatkarên fetisîne hatine dîtin, hatiye nîrxandin, piştî qeza derbas kirine saetek xwe bi cemedan ve girtine lê ev wext terî wan nekiriye.

67. Ev diyare di mijara serî lê danê de, mirinên çêbûne bi qestî çênebûne, an bi qestî çênebûne. Di vê rewşê de fealiyetên xelas kirin ji ber şaşîkî, ji ber xeletîkî an ji ber bêdîqat kirin bê binavkirin ihtimal a tiştêk wisa çênebûye. Ango dizanibûne di cemedê de, di tarî de derkevin ihtimal a riska jiyane heye, tedbîrên pêdivî stendine an nesitendine divêt bê zanîn û divêt li vê gorê biryar bê dayîn...

72. Di vê konteksê de, li gor makeqanûn mukelefiyetên erîni madeya 17 an de, ji dewletê re vê berpirsiyariya mezin çênabê bê barkirin: Kesek jiyana wî bikeve bin xeterî, ew kes xwe nikaribe bigihîne xizmetên tendurisi, personelên tendurisi xwe nikaribin bigihînin hin kesan, xwe nikaribin bigihînin cihê bûyerê ev berpirsiyarî ne berpirsiyariya dewletê ye. Ji bo xizmetên bîn bikaranîn rewşa hewayê, rewşa herêmê, rewşa xwe gihandin, zehmetiyên teknîkî wek vî cur bi cur tişt bibin asteng û berpirsiyar nikaribin ji heq werin dert ev tişt xeletîkî nay hesabandin. (di nefsi mijaran de biryaren Dadgehiya Mafên Mirovan ye Ewropayê bnr. Furdik / Slovakya (KK), B. No:42994/05, 02/12/2008).

73. Di vê rewşê de ji dokuman û agahiyên dosya ye lêpîrsîn hatine kirin, em rastî ev tişt tèn di fealiyetên xelaskirin de kesên berpirsiyar in li gor selahiyeta xwe, li gorî kefa xwe karên xwe xerap pêk nanîne...''

52. Mijara li jor derbas dibe biryara dadgehiye ye, erîni mukelefiyetên dewletê li gor rewşan cudahî çêdibin hatiye destnîşan kirin, dewlet mukelefe bi parastina mafê jiyana kesan ji bû vî jî rîskên ku çêbibin bertaraf bike, li gor rewşên bûyerê zehmetî jî li pêş çavan hatine dîtin, berpirs li gor desthilatiya xwe hemû imkanên xwe bi kar anîne, dadgehî biryar daye ihtimala xeta, an bêdîqatî heye an tuneye divêt bê tespît kirin.

53. Di vê bûyera şênber de, di paragrafên bi jimara 49-52 de tê îdîa kirin kesên di bodrûmê de man tendurisiya wan di bin xeterî da, di vê pêvajoyê de agahî hat stendin, ji layê meqamên berpirs xizmetên tendurisi rast e rast hatin şandin; mijara bûye ji gilî re ev e endamên rêxistinên teror xendek, berbest û dafan çêkirine di van daf, berbest û xendekan de mekanîzmayên têqîne jî çêkirine, di pêvajoyê de hêzên dewleta Tirk ji herêmê daf, berbest û xendekan pakij dikirin endamên rêxistinên teror sîlehan têqandine, bûyer di nav van têkoşînên germ de çêbûye. Ji ambulansên çûne balî herêmê re êrîşên bi sîlehan hatine kirin, hêzên dewletê û personelên tendurisi jiyana wan di bin xeterî û tehdît de bûne di van mercan de çûndina herêmê gelek zehmet bûye; ew qas zehmet bûye çûndin lê belê ambulans çûne hata radeya dawî, ambulansan li cihê bi parastin dane sekinandin hatiye tespît kirin, meqamên hemûyê ji bo tendurisiya kesan pêk were tedbîrên biehlîyet stendine, em karin bibejin tedbîran stendine û karên xwe xerap bi rê ve nebîrine.

54. Gülşen Gökdemir/Türkiye Jimara Serî lê dan: 66309/09, biryar di:11/6/2015 an de hat dayîn

Mirovek di 24 Ocax 2005 an de li navçeya Bulancak e li iskelekî dema masiyan digre ketiye behr e û fetisiye. Dadgehî biryar daye ev doza gilî lêpîrsîn lê çêbibe û ev doz di bin berfirehiya madeya 2 an de bê lêkolîn kirin. Piştî mehkemekirin bi zelalî hatiye pêş çavan sedemek îxlal kirina mafê jiyane tine, bi pir bûna rayan biryar hatiye dayîn qebûl nebe. Hin beş ên biryara şênber ev in¹⁰:

¹⁰ Ev qerar ji layê Wezaretê Dadgehî, Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, İnsan Hakları Daire Başkanlığı hatiye werger kirin, ji bo qerar bnr. <http://www.inhak.adalet.gov.tr/ara/karar/gokdemir.pdf>,

“13. Dadgehî destnîşan kiriye madeya 2 an, personelên dewletê, an qewet bikar neanîne, û nebûne sedêma mirîna kesekî. Di paragrafa yekem de hevoka pêşî ji bo dewlatanê, hemû kesên di bin parastina dewletê de bin pêwîst dewlet jiyanan wan bike bin garantî, tedbîran bistîne û mukelefiyetên erîni hene bînan bikaranîn. Wek vî mukelefiyetên erîni hetanî anha dadgehî ji gelek hêlan ve kiriye bin lêkolîn tê tespît kirin: ...

17. Dadgehî di vî berfirehî de, dest nîşan kiriye kesê bikeve behre zelal e û diyar e rîska wî/we ya fetisandine heye, dadgehî bal kişandîye kesekî bikeve avê risk a wî/we ya fetisandine heye an tune. Kesê xwe kiriye avê û fetisiye ew jî bêguneh nîne, divêt ew kes mesulîya xwe bi zanîbiya. Riskan win bi nîrxînî. Bi rastî jî peymanê madeya 2 an, bal dikşîne pêwîst mirov berpirsiyariya xwe bizanîbin, kesek bê sedem xwe bike bin xeterî, nay vî wateye bê şîrove kirin dewlet divêt hemû fealiyetên mirovan de parastina wan bike, di serî de mirovek fealiyetek kir divêt parastina xwe bi fikire. Her mirov ji mafê jiyanan xwe mesûlê (bnr. Bone, mijara li jor derbas dibe, Kalender / Tîrkiye, jimare. 4314/02, § 49, 15 Berfanbar 2009 û Fedina / Ukrayna, jimare. 17185/02, § 65, 2 Îlon 2010). Jihê qeza lê çêbûye lewhaya dinivîsîne ev der xetere tinebûye, an teçizatên parastin tunebe nay vî wate ye dewlet mesul e, di peymanê de li gor madeya 2 an ev wate tê fehm kirin dewlet nemesul e. Ango dewlet bibe mesul ji hemû fealiyetan ev wê bibe berpirsiyariyek gelek giran. (Tatbîq kirina doza Koseva / Bulgaristan (k.k.), jimare. 6414/02, 22 Hazîran 2010 bnr.).”

55. Di vî bûyera şênber a jor de paragrafên jêgerin lîser tatbîq kirin, Peymana Mafê Mirovan yê Ewropayê di madeya 2 an de, riska ziyan dayîn hebe li ser fizîka kesekî parastina kesan, nay vî wate ve hemû fealiyetên jiyanan mirovan bê garantî kirin, bi vî şewazî nay şîrove kirin, tê îdîa kirin di bodrûma avahîkî de asê mane û birîndar bûne, ji layê mekamên hemûyê ji xwe bigihînin xizmetên tendurîsî ji bo parastina mafê jiyanan wan hemû tedbîr hatine stendin û hemû hewl dan hatine kirin (r.45 ve 53 bnr.), daxwazên xwe li ser kesên sêyemîn telep kirine, tê îdîa kirin 7 roj di bin erdê de di bodrûmê de asê mane, birîndar raste rast bi meqamên re neketine têqilî, di vî pêvajoye de (30 Ocax) û di pey re ji meqamê fermî re adresa xwe ya zelal şîrove nekîrîne, ji bodrûmek ketine bin bodrûmek din, êrîş bi sîlehan ji ambulansên çûne herêmê re hatine kirin, anons û bang hatine kirin birîndar hebin wan bibin nexweşxaneyan lê ev hatiye piştgokirin, derneketine xwe bigihînin ambulansan, nexwestine xwe bigihînin ambulansan bêdil bûne, kesên bi meqamên fermî re têkilî danîne bi îrada xwe nikaribûne biryar bidin, îrada wan ne di destên wan de bûne, kesên tîne îdîa kirin birîndarin bi îrada xwe nikaribûne biryar bidin. Li herêmê arbede pêk hatiye hêzên dewleta Tîrk û xebatkarên tendurîsî jiyanan wan di bin xeterî û tehdît de bûne, ev tişt bînan dîqat kirin dewlet ji parastina mafê jiyanan mesûlê biryar hatiye dayîn ev “ *mukelefiyetiya erîni ye*”

56. Di vî mijara şênber de her wiha, jimara 2709 an Komara Tîrkiye Makeqanûn de “Her Mirov li Hember Qanûn Wekhev in” madeya 10 an li hember qanûn prensîban wekhevî, Peymana Mafê Mirovan ye Ewropayê madeya 13 an mafê serîlêdanê û madeya 17 an qedexa bûna mafên xwe xerap bi kar anîne, hemû dokuman û agahî hatine nîrxandin di der bare îxlal kirina mafan de, li ser karên xwe xerap bi kar anîn de rastî tu dokuman û agahî nehatine, hemû kar li gor parastina mafê mirovan li gor qeydê û usûlan pêk hatine. Her wek vî li tersî Daxuyanameya Gerdîniya Mafê Mirovan ye Koma Miletan û Peymana Mafê Mirovan ye Ewropayê tu tişt nehatiye tespît kirin.

F. Nîrxandina Prensîbên Rêveberiya Baş

57. Di roja me ye demokratîk de, îdare bi tenê li gor hiqûkên guncantî tevgerîn nîne, di heman zemanî de pêwîst di nav rêveberiya baş de be û rêveberiya baş bide damezrîndin.

58. Di 28/03/2013 an de bi qanûna mukerer jimara 28601 an esas û bingeh erkên Kamu Denetçiliği Kurumu di madeya 6 an bi sernavê “Prensîbên reveberiya baş” “Sazî di pêvajoya lêkolîn û lêpîrsînan de, nirxînan dike Îdare di nav prensîbên mafê jiyane û edalet de tevgeriya ye; qanûn pêkatî ne, pêşiya cihêbûnan girtin, mafê karê xwe xerap bikaranîn, wekhevî, bêalî bûn, duristî, nezaket, şefaf bûn, bikaranîna hesab dayin, mafê xwedî hevî bûn, parastina mafên hatine dayîn bê parastin, mafê gohdar kirin, mafê agahî stendin, mafê di wextek maqûl de biryar dayîn, mafê biryarên hatine dayîn derbasdar bin, biryarek hatibe dayîn rêyên serî lê dan nişandan, biryarên hatine dayîn ji bo biryar di wext de bigihîjin hewl dan, parastina zanyariyên kesayetî parastin, li gor prensîbên rêveberiya baş û di nav libat û tevgerên baş de lêkolîn, lêpîrsîn û çavderiyan li gor prensîbên rêveberiya baş hatine kirin” ev hikm cih distînin. Mijara hikm û prensîbên talîmatname çavkaniya xwe ji mafên bingehî ye Yekîtiya Ewropayê madeya 41 an distîne, hêvîşewe di prensîb û qanûnên ji layê Parlementoya Ewropayê bi qerara bi nevê Ewropa Tevgerên Îdareya Rast cih dide.

59. Mijara di der barê prensîban de encama nirxandin, di der heqê gilê de ji layê Îdare ji Saziya me re agahî û dokuman di wexta xwe de gihîştine, di heman zemanî de daxuyanî û dokumanên Îdare hatin lêkolîn kirin: “di wextek maqûl de biryar hatiya dayîn”, “şefaf bûn heye”, “hesab dayin biehliyetê”, “pêkatîbûna qanûn heye”, “karên xwe xerap bikar neanîne”, “hesab dayin pêk hatiye”, “di biryaran de dereng mayîn çenebiye”, “biryarên hatine dayîn di wexta xwe de hatine agahdar kirin” bûyer bi vî şiklî pêk hatine, **qerar li gor tevger û prensîbên rêveberî ya baş hatine dayîn** hatiye tespît kirin.

IV. LI GOR MEWZÛATA QANÛNAN AZADÎYA LÊGERÎNA MAFAN

A. Pêvajoya Destpêkirina Ji Nû Ve Doz Vekirin

60. Qanûna / Kamu Denetçiliği Kurumu Kanunu di 14/6/2012 an de bi jimara 6328 an fikra heştan di pêvajoya serîlêdan de doz vekirin çêbibe, di heman zemanî de doza hatiye vekirin dozên wan li meqamên din tîn sekinandin, Li gor madeya 21 an fikra yekem serî lê dan ji layê Sazî ve bê red kirin doza sekinandin dema qerara red bê teblîx kirin di pey re doz li ku mabe berdewam dike.

B. Rêya Darêzgêrî

61. Maqeqanûna 1982 an bi jimara 2709 an Parastina Mafên Bingeh û Huriyet di madeya 40 an fikra 2 an de di kirariyên dewletê de kesên eleqedar kîjan rêyên qanûn û merciyan re serî lê dan dikin, wextên serî lê danan pêwîst bê diyar kirin, ev hikm cih distîne. Kamu Denetçiliği Kurumu qanûna bi jimara 6328 an madeya 20 an fikra duyemîn de Îdarên eleqedar li hember serî lê danan dikarin di nav 60 rojan de ji Mardin Îdare Mahkemesi re serî lê dana dozê vebikin.

V. QERAR

Li gor agahî û sedemên dosya ya jor gilê bîn **RED** kirin,

Qerar, **JÎ GILÎKERAN RE BÎ RÊYA WEZARETA KARÊ HUNDÎRÎN û WALÎTIYA ŞÎRNÊX** ve bê teblîx kirin,

Qerar Ji Layê Serok Kontrolkerê Hemûya Komara Tirkiye Hat Dayîn.

e-imzalıdır

M.Nihat ÖMEROĞLU
Kamu Başkanetçisi

ÇAVKANÎ Û NÎŞA DAWÎ

1. Di vê pêvajoye de wilayet û navçeyên xweserî/xwe-brêvebirin îlan kirine ev in: Bajarê Şirnêx, navçeyên wî Slopî û Cizîr, Merdîn û navçeya wîya Nisêbîn, Êlih, Heqarî, navçeya wî Gever, Muş navçeya wî Varto û Bulanık, Wan û navçeya wî Edremît û Îpekyolu, Amed navçeyên wî Sur, Farqîn û Licê, Agirî û navçeya wî Doğubeyazıt, Bedlîs navçeya wî Hîzan û Stenbol navçeyên wî Gülsuyu û taxa Gazî.

2. Hevpeyvîna Mehmet Tunç di 26/1/2016 an Dîroka Ragîhiştin:1/6/2016 http://www.bbc.com/turkce/multimedya/2016/01/160126_aud_selincizre

3. Hevpeyvîna Mehmet YAVUZEL di 26/1/2016 an Dîroka Ragîhiştin: 1/6/2015, <http://www.imctv.com.tr/cizrede-bir-bodrumda-mahsur-kalan-yurttas-anlattii/>

4. Hevpeyvîna Mehmet Tunç di 4/2/2016 26 an, Dîroka Ragîhiştin: 1/6/2016, <https://www.youtube.com/channel/UChOEPUCjgC8ti7FKelEM7ig>

5. Dirok û jimara qerarên Anayasa Mahkemesi di 11/9/2015 an de bi jimara 2015/15266, di 22/12/2015 an de bi jimara 2015/19545, di 26/12/2015 an de bi jimara 2015/19907, di 31/12/2015 an de bi jimara 2015/20218, di 8/1/2016 an de bi jimara 2016/43, di 20/1/2016 an de bi jimara 2015/20376, di 29/1/2016 an de bi jimara 2016/1652, di 3/2/2016 an de bi jimara 2016/1905, di 12/2/2016 an de bi jimara 2016/2602, di 24/2/2016 an de bi jimara 2016/3349, di 24/2/2016 an de bi jimara 2016/3350, di 29/2/2016 an de bi jimara 2016/3745, di 29/2/2016 an de bi jimara 2016/3646, di 5/4/2016 an de bi jimara 2016/5993, di 23/5/2016 an de bi jimara 2016/9400.

6. Di 11 Temûz 2002 an de Komîteya Wezîrên Konseya Ewropaye ‘Mafê Mirovan û Prensîbên li Hember Teroran Têkoşîn’ r.20, Dîroka Ragîhiştin: 22/4/2016 an de: http://www.jp.coe.int/upload/90_guidelineshumanrights_terrorism_tur.pdf,

7. AİHM, Makaratzis / Grekîstan, di 20 Aralık 2004 an de jimara serî lê dane: 50385/99,

8. Toshihiko İZUTSU, dema weşanê 09.06.2016 an de <http://www.kenandabirkuyu.org/cesitli-din-ve-kulturlerde-insana-verilen-deger>

9. Ev qerar bnr. <http://www.taa.gov.tr/yayin/etiket/meriye-kemaloglu/>, ji layê Wezaretê Dadgehî, Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü İnsan Hakları Daire Başkanlığı hatiye werger kirin. Kovara Küresel Bakış Çeviri Hukuk Dergisi bnr., Sal:2, jimare:6, Temûz 2012, r.117-131.

10. Ev qerar ji layê Wezareta Dadgehî, Uluslararası Hukuk ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, İnsan Hakları Daire Başkanlığı hatiye werger kirin, ji bo qerar bnr.
<http://www.inhak.adalet.gov.tr/ara/karar/gokdemir.pdf>,

Dîtbarî: Görseller [Görsel]

1. Dîtbarî :
ŞİRNÊX/NAVEND: Berî herekatên leşkerî dest pê bikin endamên rêxistinên teror çêlika kolandin.
2. Dîtbarî :
ŞİRNÊX/CİZÎR: Berî herekatên leşkerî dest pê bikin endamên rêxistinên teror çêlika kolandin.
3. Dîtbarî :
ŞİRNÊX/CİZÎR: Berî herekatên leşkerî dest pê bikin bikin endamên rêxistinên teror berbest çêkirin.
4. Dîtbarî :
ŞİRNÊX/CİZÎR: Berî herekatên leşkerî dest pê bikin endamên rêxistinên teror berbest çêkirin.
5. Dîtbarî :
ŞİRNÊX/NAVEND: Berî herekatên leşkerî dest pê bikin endamên rêxistinên teror berbest çêkirin.
6. Dîtbarî :
ŞİRNÊX/SLOPÎ: Berî herekatên leşkerî dest pê bikin endamên rêxistinên teror çêlika kolandin.
7. Dîtbarî :
ŞİRNÊX/CİZÎR: Berî herekatên leşkerî dest pê bikin endamên rêxistinên teror çêlika kolandin.
8. Dîtbarî :
ŞİRNÊX/CİZÎR: Di 23.01.2016 an de berî herekatên leşkerî li maleki mekanîzmayên têkînê hatin qefaltin, ev ji bo dafan ji layê endamên rêxistinên teror hatin çêkirin.
9. Dîtbarî :
ŞİRNÊX/NAVEND: Berî operasyonan endamên rêxistinên teror çêlikan kolandin.
10. Dîtbarî :
ŞİRNÊX/SLOPÎ: Di 24.10.2015 an de dema operasyonên leşkerî de bombayên ji layê endamê rêxistinên teror hatin bi dest xistin.
11. Dîtbarî :
ŞİRNÊX/CİZÎR: Di 22.01.2016 an de berî herekatên leşkerî dest pê bikin li malekî ev mekanîzmayên têkînê hatin bi dest xistin, ji bo dafan ji layê endamên rêxistinên teror hatin çêkirin.

12. Dîtbarî :
ŞÎRNÊX/SLOPÎ: Berî herkatên leşkerî dest pê bikin endamên rêxistinên teror berbest hat çêkirin.
13. Dîtbarî :
ŞÎRNÊX/NAVEND: Berî herkatên leşkerî dest pê bikin endamên rêxistinên teror berbest çêkirin.
14. Dîtbarî :
ŞÎRNÊX/CÎZÎR: Di 09.11.2015 an de êrîş bi roket hat kirin, nexweşxana dewletê ya Cizîrê xesar dît.
15. Dîtbarî :
ŞÎRNÊX/CÎZÎR: Di dema herkatên leşkerî de dibîstanek wek hewîrgeh dihat bi kar anîn hat tahrîb kirin.
16. Dîtbarî :
ŞÎRNÊX/SLOPÎ: Di dema herkatên leşkerî de dibîstanek wek hewîrgeh dihat bi kar anîn hat tahrîb kirin.
17. Dîtbarî :
ŞÎRNÊX/BEYTÛŞEBAB: Di 25.09.2015 an de bi çekên lûledirêj gula berî ambulans dan.
18. Dîtbarî :
HEKARÎ/ŞEMZÎNAN : Di 21.10.2015 an de bi gerdûneka tê de tijî bombe êrîş hat kirin, Nexweşxaneya Dewletê ya Şemzînan xesar dît.
19. Dîtbarî :
AMED/ÇINAR: Di 13.01.2016 an de nezikî Lojmanên Polîsan û Serkarîyê Ewleyî gerdûneka tê de tijî bombe êrîş hat kirin, wek encam 1 polîs, 5 hemwelat jiyana xwe ji dest dan û di vê çalekiye de 39 kes jî birîndar bûn.
20. Dîtbarî :
AMED/SÛR: Di herkatên leşkerî de ji layê endamên rêxistinên teror dêra Surp Giregos hat tahrîp kirin.
21. Dîtbarî :
AMED/SÛR: Di 07.12.2015 an de di herkatên leşkerî de ji layê endamên rêxistinên teror mizgefta Kurşunlu hat tahrîp kirin.
22. Dîtbarî :
ŞÎRNÊX/SLOPÎ: Di 10.01.2016 an de di pêvajoya herkatên leşkerî de, di malekî, posatên li leqemê de veşartî hatin bi dest xistin ku ji layê endamên teror ve tîr bi kar anîn.
23. Dîtbarî :
AMED/SÛR: 29.01.2016 an de di pêvajoya herkatên leşkerî de ji layê endamên rêxistinên teror posatên tîr bi kar anîn hatin bi dest xistin.
24. Dîtbarî :
AMED/SÛR: Di 29.01.2016 an de posatên li leqemê de veşartî hatin bi dest xistin.
25. Dîtbarî :
ŞÎRNÊX/CÎZÎR: Di 12.02.2016 an de di pêvajoya herkatên leşkerî de posatên ji layê endamên rêxistinên teror tîr bi kar anîn hatin bi dest xistin.
26. Dîtbarî :

MÛŞ/BULANIK: Di 19.11.2015 an de di pêvajoya herkatên leşkerî de posatên ji layê endamên rêxistinên teror tî bi kar anîn hatin bi dest xistin.

27. Dîtbarî :

ŞÎRNÊX/CÎZÎR: Di 25.01.2016 an de di pêvajoya herkatên leşkerî de posatên ji layê endamên rêxistinên teror tî bi kar anîn hatin bi dest xistin.

28. Dîtbarî :

ŞÎRNÊX/SLOPÎ: Di 13.01.2016 an de di pêvajoya herkatên leşkerî de posatên ji layê endamên rêxistinên teror tî bi kar anîn hatin bi dest xistin.

29. Dîtbarî :

ŞÎRNÊX/SLOPÎ: Di 10.01.2016 an de di pêvajoya herkatên leşkerî de posatên li leqemê de veşartî ji layê endamên rêxistinên teror tî bi kar anîn hatin bi dest xistin.

30. Dîtbarî :

31. Dîtbarî :

32. Dîtbarî :

33. Dîtbarî :

34. Dîtbarî :

35. Dîtbarî :

36. Dîtbarî :

37. Dîtbarî :

38. Dîtbarî :

39. Dîtbarî :